

Bigarren sasoia • Segunda época

VERANO • 2004 • UDALDIA

ESKOLA EKOLOGIKOA ERAKITZEN • **POR UNA ESCUELA ECOLÓGICA**

1,80

AISIALDIA: egin salto aurrera

ESKOLA EKOLOGIKOA ERAKITZEN
Bigarren sasoia. 14. ZENBAKIA
2004ko UDALDIA

AISIALDIA: EGIN SALTO AURRERA

POR UNA ESCUELA ECOLÓGICA
Segunda época. NÚMERO 14
VERANO de 2004

4015 Posta-kutxatila
48080 Bilbao

www.euskadi.net/ihitza
posta-e: ihitza@ej-gv.es

Zuzendaria // Director

Josu Erkiaga Laka

Argitalpen-kontseilua //

Consejo editorial

CEIDA

Eusko Jaurlaritzaren Ingurumen
Hezkuntzako Zerbitzua //
Servicio de Educación Ambiental
del Gobierno Vasco

Erredakzio-taldea // Redacción

Isabel Prieto de Blas

Itziar Beasain Ingunza

Txema G. Crespo

Kolaborazioak // Colaboraciones

Arantza Arruti

Pilar Abella

Argitalpene // Edición

Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen
Zerbitzu Nagusia // Servicio Central
de Publicaciones del Gobierno Vasco

Maketazioa // Maquetación

Begi Bistán

Argazkilari // Fotografía

Iñaki Díez Fernández

Ilustrazioa // Ilustración

Fernando Ibáñez de Elejalde Villate

Itzulpena // Traducción

Ana Santos Elortza

Fotomekanika // Fotomecánica

Xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Inprimaketa // Impresión

Xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Kontsumitu osteko paper birziklatua %100ean
Papel reciclado postconsumo 100%

ISSN: 1135-6391

L.G. // D.L.: VI-825/92

- **Araba**
VITORIA-GASTEIZ
  - ☎ 945 17 90 30
- **Bizkaia**
BILBAO
  - ☎ 944 11 49 99
  - URDAIBAI
    - ☎ 946 25 71 25
- **Gipuzkoa**
DONOSTIA-SAN SEBASTIÁN
  - ☎ 943 32 18 59
  - LEGAZPI
    - ☎ 943 73 16 97

IHITZA ingurumen hezkuntzari buruzko
eztabaidarako topagune bihurtzea du helburu.
Hortaz, aldizkaria ez da bertan sinaturik
agertzen diren artikuluen erantzule.

IHITZA pretende ser un foro de debate sobre
educación ambiental y no se hace responsable de
las opiniones expresadas en los artículos firmados.

**AISIAK BEZAIN ARGIA KONTZEPTU GUTXIK
EZBERDINTZEN DUTE GAUR EGUNGO GIZARTEA
GAINERAKO GUZTIETATIK.** Aisia industria
ondoko gizartearen zuzeneko ondorioa da,
bai eta, aditu batzuen iritziz, ongizatearen
kulturaren lorpenik handiena ere.
*Hasi berri dugun mendeak gizakiaren
ikusmolde berri bat piztu du munduan:
aisiaren kultura deritzona.*

*Tradizioz, lanak definitzen zituen
personak, gizarte klaseetan sailkatuta.
"Bizimodu" kontzeptuak lotura estua du
aisialdiaren erabilera-rekin, eta, ziurrenik,
klasekako egiturak baino gizarte
ezberdintasun handiagoak ezartzen ditu.*

*Baina ingurumenarekiko kontzientziak
ekoizpen-prozesuak zalantzan jarri dituen
bezala —prozesuok ekosistemei jasanarazi
dizkieten inpaktu larriengatik—, aisiaren
kulturak eta horren atzean dagoen
industriak ere iraunkortasuna hartu
behar du lehentasuntzat, bere ekoizpen
eta kontsumo-sare konplexuaren maila
guztietan.*

*Agian uste dugu aisialdia —atsedena
ekartzen digun heinean— ez dela une
egokia hegazkinez joatean egiten dugun
baliabide-kontsumoari eta bestelako gai
garrantzitsuei buruzko gogoeta egiteko;
baina ingurumenarekiko kontzientzia
aisialdiaz gozatzeko moduan ere islatzen
ez bada, ezer gutxi lortuko dugu.*

*Izadiaz gozatzea oporretan maizen asetzan
dugun beharretako bat izaten da. Paseo,
txango edo urrutiko lekuetara joateko
bidaia une horietan, baliteke
ekosistemako desoreken tamainaz
hobeto konturatzea, aurkitzen gero eta
zailagoa den txoko liluragarri horren bila
gabiltzalarik.*

Sabin Intxaurraga Mendibil

LURRALDE ANTOLAMENDU ETA INGURUMEN SAILBURUA
CONSEJERO DE ORDENACIÓN DEL TERRITORIO Y MEDIO AMBIENTE

Anjeles Iztueta Azkue

HEZKUNTZA, UNIVERSITATE ETA IKERKETA SAILBURUA
CONSEJERA DE EDUCACIÓN, UNIVERSIDADES E INVESTIGACIÓN

**POCOS CONCEPTOS DIFERENCIAN TANTO A LA
SOCIEDAD MODERNA DE TODAS LAS DEMÁS
COMO EL DE OCIO.** El ocio es consecuencia
directa de la sociedad postindustrial, y a decir
de algunos autores, el logro máximo de la
cultura del bienestar. El siglo que estamos
empezando ha alumbrado una nueva situación
del ser humano en el mundo: es la llamada
cultura del ocio.

Tradicionalmente era el trabajo el que definía a
las personas, estableciendo clases sociales. El
concepto de "estilo de vida" está estrechamente
asociado al uso del tiempo de ocio, y establece
unas diferencias sociales quizás más claras que
la estructura de clases.

Pero del mismo modo que la conciencia
ambiental ha cuestionado los procesos
productivos por la gravedad de sus impactos en
el ecosistema, la cultura del ocio y la industria
que genera deben incluir entre sus prioridades
la sostenibilidad en todos los niveles de su
compleja red de producción y consumo.

Quizás tendamos a pensar que el tiempo de
ocio, por el relax que nos proporciona, no es
momento para plantearse cuestiones
trascendentes como el consumo de recursos que
utilizamos al viajar en avión, por ejemplo; pero
si la conciencia ambiental no ocupa su lugar
también en nuestra forma de disfrutar el
tiempo libre, poco se habrá conseguido.

El disfrute de la naturaleza es una de las
opciones a las que más se recurre en
vacaciones. Quizás sea en esos momentos de
paseo, de excursión, o de viaje a lugares
lejanos, cuando podamos percibir mejor la
magnitud de los desequilibrios en el ecosistema:
cuando busquemos ese rincón paradisiaco que
cada vez es más difícil encontrar.

gaia zabaltzen

El disfrute del medio ambiente

4

La educación ambiental debe diseñar y desarrollar actuaciones encaminadas a que las personas seamos capaces de adquirir, interiorizar y asumir conocimientos y actitudes favorables al medio ambiente también en el tiempo de ocio.

Arantza Arruti

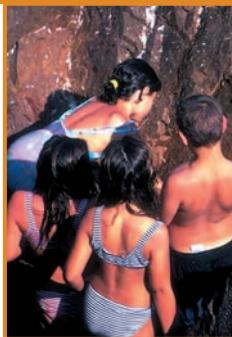

eta gurasoek zer?

AMPAs de Bilbao crean un grupo de tiempo libre

28

Miembros de varias AMPAs de Bilbao se han puesto manos a la obra para que las actividades de tiempo libre de sus hijos e hijas respondan al perfil educativo que desean.

9

bitakora

Gero eta hiritarragoa den gure gizarte-ereduan, naturara irtetea (aditzak berak adierazten du) ihesbide bihurtu da; baina... pozgarria izan daiteke aisialdia, ingurua lorriinduta badago?

guztiok elkarlanean

Hormigoia lorategi bihurtu

10

Ugaro Herri Eskolan (Legorretan), parkea eta eskolaren ondoko pabilioia erabilera publikorako eta ikasleek jolastorduetan erabiltzeko bateragarri egiten saiatzen ari dira. Horretarako, proiektua aurkeztu diote Udalari.

eskolako eko-auditoreta

Jai iraunkorragoak

14

Ikastetxeen jaia antolatzeten dugunean, diber-tso-eredu bat islatzen ari gara. Egin dezagun ekologikoagoa gure jaia.

bizkor ibili gero!

Jolastera!

24

Zer egiten dugu jolastorduan? Nahikoa jolastu zarete jadanik balioiaz; jolas berriak proposatu behar dira... Berriak? Ikasle gazteenentzat, helduen txikitako jolasak izugarrizko aurkikuntza izan daitezke.

begiratokia

"La gente joven quiere que su participación sirva para algo"

25

Pilar Abella, responsable del Servicio de Juventud del Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz, nos explica en una entrevista cómo, mediante el PLAN KIDE, han logrado la participación de jóvenes de Gasteiz en el diseño de la red de bidegorris de la capital.

klasetik at

26

Aisia funsezko da hezkuntzarako, maila guztietai. Horregatik, izadiak aisia duen eragina dela eta, ingurumen-hezkuntzak bere tokia aurkitu behar du aisiaren arloan.

balibideak eskura

29

Eskolak ez du alde batera utzi behar astialdia, ikasleen hezkuntza integralaren atal garrantzitsua da eta. Horregatik, oso ona da ingurumen-hezkuntza ikastetxetik kanpo ere garatzeko argibideak, bitartekoak eta ideik ematea.

kaiera

ekin eta ekin

Jolastokirako errezetak

16

Haur Hezkuntza eta Lehen Hezkuntzako 1. ziklorako jolasak.

Bote-bote

18

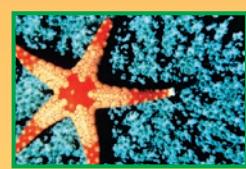
Lehen Hezkuntzako bigarren ziklorako jolasak.

Aquariumera bisitaldia

19

Lehen Hezkuntzako hirugarren ziklorako behaketa-fitxa.

Gazteak globalizazioaren aurrean

20

Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako lehen ziklorako hausnarketa.

Aisialdia: non? zertarako? norekin?

21

Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako bigarren ziklorako azterlana.

Zer egiten duzu astialdian?

22

Batxilero eta Heziketa-ziklorako proposamena.

El disfrute del medio ambiente

Aisiaz izadian gozatzeak onura handia dakar; baina ez dugu ahaztu behar gure jarduerak ondorio kaltegarriak eragiten dituela. Horretaz ohartzea da ondorio horiek aztertzeko eta saihesten saiatzeko modu bakarra.

Arantza Arruti

Pedagoga experta en Educación del Ocio. Profesora de la Universidad de Deusto. Coordinadora del Programa SOCRATES del Instituto de Estudios del Ocio.

¿Cuáles son las posibilidades de ocio con las que contamos para disfrutar del medio ambiente? ¿Por qué muchas personas seleccionamos los entornos naturales para disfrutar del tiempo libre? ¿Se puede aprender a vivir un ocio sostenible? Éstas son sólo algunas de las preguntas que nos llevan a reflexionar sobre el significado del ocio y sobre el papel que desempeña la educación en su vivencia en entornos naturales.

Desde nuestra perspectiva, el ocio es un derecho y una experiencia básica y vital del ser humano que, como factor de desarrollo y crecimiento, se caracteriza por ser una vivencia personal, subjetiva y única con la que las personas nos identificamos. Forma parte de nuestro modo de ser, pensar y actuar, y está directamente relacionada con la formación que recibimos a lo largo de nuestra vida y con los recursos que la hacen más o menos posible y enriquecedora. El ocio puede manifestarse a través de actividades de muy diversa índole que, en cualquier caso, han de ser cultural y socialmente aceptadas. Se trata de experiencias que no buscan recompensa económica, material o utilitaria alguna, sino, más bien, la propia satisfacción y realización personal. Son vivencias que se basan en la falta de obligatoriedad, lo que es lo mismo, en nuestra libertad de elección y acción, y que nos permiten realizar algo porque nos gusta, deseamos o, simplemente, nos apetece. Este ocio del que hablamos no se debe a un tiempo de actuación determinado, aunque es cierto que, en un gran número de casos, el tiempo libre del que disponemos suele ser, para muchos de nosotros, una de las condiciones *sine qua non* para poder alcanzar un grado de disfrute, placer, bienestar y satisfacción personal que dé sentido a la vivencia de ocio.

El entorno natural como uno de los grandes co-protagonistas de la experiencia de ocio

Durante los últimos años hemos podido contemplar una serie de fenómenos que nos han llevado a pensar que el

entorno natural es un espacio indiscutible de ocio y que éste, a su vez, parece que cobra más sentido al entrar en contacto con el entorno natural. Entre ellos destacamos los siguientes:

- La proliferación de equipamientos situados en entornos naturales: granjas-escuela, centros de interpretación o aulas de la naturaleza. En España existen alrededor de 700 equipamientos de este tipo, de los cuales más del 30% están situados en entornos naturales.
- El aumento de la diversidad de oferta y demanda de actividades a realizar en espacios naturales: pesca deportiva, parapente, ala delta, paracaidismo, sendismo, agroturismo, ecoturismo, acampada, itinerarios

Las actividades de ocio en la naturaleza se convierten en problemáticas cuando su práctica

o excursiones por entornos naturales, caza, actividades de multiaventura, esquí, turismo ecuestre o speleología son sólo algunos ejemplos.

- El aumento del número de participantes en actividades de ocio en entornos naturales. Es una realidad que cada vez demandamos más espacios naturales alejados de la ciudad y de la contaminación, que nos den oportunidades para descansar, divertirnos y acercarnos a experimentar la naturaleza.

De entre los distintos tipos de actividades de ocio que nos brindan estas posibilidades, destacamos las ecológicas que, teniendo lugar en contacto con el entorno natural, se caracterizan por: propiciar sentimientos de libertad, placer y creación de hábitos de vida saludables; posibilitar el encuentro o reencuentro con la naturaleza; relacionarse con actividades lúdicas, la diversión y el deporte; generar sensaciones de tranquilidad y sosiego; y contribuir al aumento de la autoestima, la autoconfianza o el conocimiento personal. Si algo hace especiales a este tipo de actividades es que nos permiten alcanzar altos niveles de satisfacción y bienestar a la vez que contribuimos a la mejora del entorno en las que las realizamos. En definitiva, se trata de actividades de ocio que tienen en cuenta las reglas y normas de protección y conservación de los espacios naturales, y que están encaminadas al desarrollo sostenible y a dar continuidad a la consideración del entorno natural como espacio de ocio por excelencia.

Pros y contras de las actividades de ocio en entornos naturales

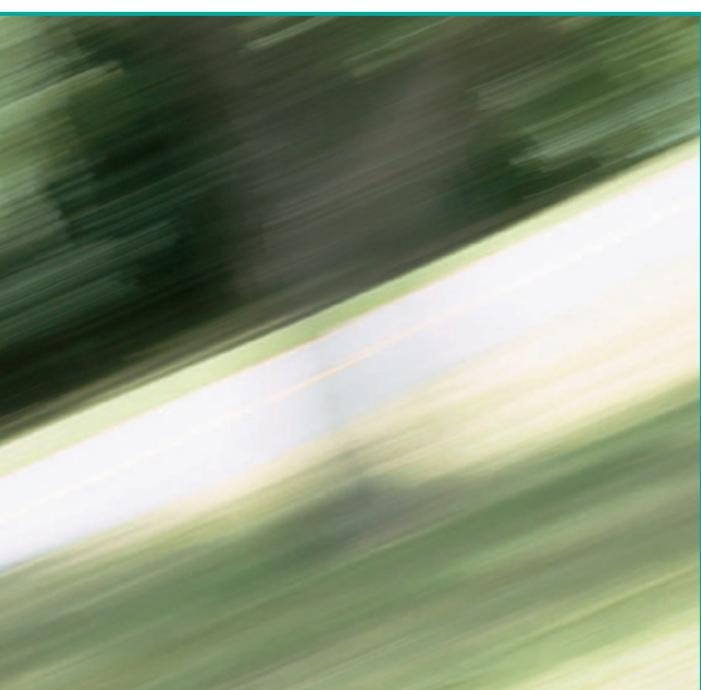
Este tipo de ocio en espacios naturales, además de las posibilidades de aprendizaje y conocimiento de la naturaleza, reporta una serie de beneficios personales y sociales: descansar del trabajo, descargar tensiones y recuperar las energías perdidas en un ambiente muy

privilegiado; huir de los ruidos y de la contaminación de las ciudades; evadirse de la monotonía y de los problemas de la vida cotidiana; disfrutar del aire puro y de los recursos naturales; divertirse, entretenerte o distraerte en entornos de características inigualables; recrearse y relajarse; realizar actividades en contextos muy difíciles de igualar y sin los cuales muchas de las actividades carecerían de sentido; tener experiencias nuevas, lo suficientemente gratificantes y satisfactorias como para desear volver a sentirlas; experimentar una mejoría física y mental; o ser solidario y sentirse más feliz y satisfecho consigo mismo, con los que le rodean y con el entorno en el que se encuentra. Pero la realización de actividades de ocio en espacios naturales puede causar, además, una serie de impactos negativos:

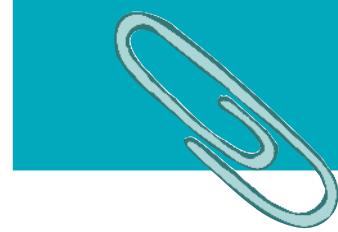
- Sobre el espacio natural: incremento de erosión del suelo; deforestación del terreno; deterioro de caminos y senderos; aumento de incendios forestales; contaminación del agua, aire y tierra; muerte y daño de especies de fauna y flora; pérdida de hábitats y perturbaciones de especies amenazadas; deterioro del atractivo visual de los paisajes; incremento del ruido; generación, aumento y/o acumulación de basuras o residuos orgánicos e inorgánicos; etc.
- Sobre la persona y su desarrollo: disminución de las posibilidades *futuras* de disfrutar y satisfacer necesidades de ocio en espacios naturales, pues el deterioro sufrido en el medio ambiente hace que dichos espacios entren en un proceso de degradación cada vez mayor.

El papel de la educación o cómo superar los impactos negativos y beneficiarse de los positivos

Las consideraciones previamente realizadas no vienen sino a incidir en una idea: la conveniencia de dirigir nuestro estilo de ocio hacia un ocio sostenible, orientado a satisfacer nuestras necesidades y aspiraciones, sin que con ello comprometamos la posibilidad de que otras generaciones también puedan hacerlo. Uno de los primeros pasos para conseguirlo es contar con un medio ambiente adecuado y bien cuidado que garantice nuestro bienestar y desarrollo. Y, un segundo paso, no menos importante que el primero, es lograr que las personas de distintas generaciones contemos con la necesaria formación que nos permita mejorar nuestra calidad de vida a través de experiencias que nos reporten disfrute, satisfacción y bienestar, siempre que éstas se realicen de forma compatible con la protección y conservación medioambientales. Esta es una de las labores que ha de desempeñar la educación ambiental del ocio. Desde ella, deberíamos diseñar y desarrollar actuaciones encaminadas a que las personas seamos capaces de adquirir, interiorizar y asumir tanto conocimientos y valores pro-ambientales, que se reflejen en actitudes y comportamientos respetuosos hacia el medio ambiente, como conocimientos, valores y habilidades de ocio que nos permitan tener verdaderas experiencias de ocio, que nos hagan crecer como personas en un ambiente sano y saludable.

tica se masifica. Hay que evitar que nuestro disfrute del medio sea otro impacto más.

iakinaren gainean

agenda berdea

Un folleto informativo reivindica la necesidad de conservar los restos de árboles muertos

El Instituto Alavés de la Naturaleza, en colaboración con el Departamento de Ordenación del Territorio y Medio Ambiente del Gobierno Vasco, ha elaborado un folleto informativo bellamente ilustrado, que repasa los muchos beneficios ambientales que aportan los árboles muertos a los habitantes del bosque, al propio suelo y al ecosistema en general. Sirva de homenaje póstumo a Iñaki Zorrakin Altube, autor de las ilustraciones.

El Programa E-learning cuenta ya con más de 10.000 centros asociados

El Programa E-learning es una iniciativa del Parlamento Europeo cuya finalidad es utilizar las nuevas tecnologías para desarrollar la capacidad de aprendizaje de la persona, reduciendo las desigualdades, y prepararla para formar parte de la sociedad del conocimiento. Se basa en la acce-

sibilidad que supone internet, pero no es un programa tecnológico, sino que está dirigido pedagógicamente al intercambio de experiencias e información entre grupos e individuos, de manera que pueda servir a lo largo de todo el proceso de aprendizaje, e incluso después del mismo. De momento, este programa tiene una fase de aplicación que expirará el 31 de diciembre de 2006, y se puede acceder a él a través del portal:

www.elearningeuropea.info

Para el profesorado, el interés radica en la posibilidad de conocer otros enfoques y prácticas de calidad en el ámbito educativo, la posibilidad de mejorar los métodos pedagógicos, el fortalecimiento del aprendizaje de idiomas... Al amparo de este programa se ha creado el Foro *School Twinning Through the Internet* (hermanamiento escolar a través de internet) para fomentar las relaciones entre centros escolares.

Los secretos de una dieta sana y equilibrada ya están al alcance del alumnado

La Dirección de Consumo del Departamento de Industria, Comercio y Tu-

rismo del Gobierno Vasco ha distribuido por todos los centros de enseñanza una unidad didáctica interactiva sobre alimentación y nutrición. Bajo el título genérico de *Dieta*, los autores presentan dos cuadernos de trabajo para el alumnado y uno para el profesorado, además de un CD-ROM. El cuaderno de trabajo dirigido a Educación Primaria es una propuesta de actividades relacionadas con los alimentos, mientras que el dirigido a Educación Secundaria Obligatoria se centra en los nutrientes y los grupos de alimentos.

El CD-ROM es un material tanto de consulta como de estudio y entretenimiento, y está estrechamente relacionado con las actividades de los cuadernos de trabajo, de modo que el alumnado pueda recurrir a él.

EL ENCUENTRO SOBRE DIDÁCTICA DE LAS CIENCIAS EXPERIMENTALES DESTACÓ LA IMPORTANCIA DE LA EDUCACIÓN AMBIENTAL El Departamento de Didáctica de la Matemática y de las Ciencias Experimentales de la UPV y la Asociación de Profesorado de Didáctica de las Ciencias Experimentales organizaron entre el 8 y el 10 de septiembre la XXI edición de estos encuentros, durante los cuales se ha puesto de relieve la necesidad de profundizar en este

área a lo largo de sus diferentes niveles educativos, para avanzar en su consolidación y mostrar a la sociedad las innovaciones que se producen en la actualidad.

A lo largo de los encuentros se han analizado las diferentes tendencias y puntos de vista sobre la enseñanza y el aprendizaje de las Ciencias de la Naturaleza en Educación infantil, Primaria y Secundaria. También se han presentado diversos enfoques en la enseñanza/aprendizaje de las Cien-

cias de la Naturaleza en los planes de Formación del Profesorado en las diferentes etapas educativas, y se ha resaltado la importancia de la coeducación y la educación ambiental, así como el papel de los Museos de Ciencias en la enseñanza y aprendizaje de las Ciencias de la Naturaleza; asimismo, se han expuesto propuestas de líneas de investigación innovadoras en el área de Didáctica de las Ciencias experimentales. La conferencia de clausura corrió a cargo de

María Pilar Jiménez Aleixandre, escritora y profesora de la Universidad de Santiago de Compostela, que disertó sobre la *Educación ambiental en los diferentes niveles educativos ante la Reforma y la Convergencia Europea*.

LA ASTE BERDEA RECOGÍO EL COMPROMISO DE APLICAR LA AGENDA 21 ESCOLAR EN 230 MUNICIPIOS VASCOS

Los actos de la Aste Berdea, que cada año organiza el Departamento de Ordenación del Territorio y Medio Ambiente del Gobierno Vasco alrededor del Día Mundial del Medio Ambiente, crecen en cantidad y participación. Buena muestra de ello fue la gran asistencia registrada en los XIII Encuentros de Educación Ambiental que se celebraron en Tolosa. Bajo el lema *Educar para la sostenibilidad* se recogió el compromiso de aplicar la Agenda 21 Escolar en los centros de enseñanza de 230 municipios.

EL CENTRO EMILIO CAMPUZANO DE BILBAO PARTICIPARÁ EN EL ECOPARLAMENTO EUROPEO DE LA JUVENTUD DE BERLÍN El proyecto de medio ambiente *Tengo que separar los objetos reciclables*, presentado por un grupo de 3º curso de Educación Secundaria Obligatoria, ha resultado seleccionado entre otros 17 del estado español para dirigir sus propuestas al Parlamento Europeo en el grupo de trabajo sobre residuos. Esta iniciativa parte de *Pro-Europe*, una institución que agrupa a los sistemas europeos de recogida selectiva

Parte del equipo que ha preparado el proyecto.

de envases. El objetivo es reunir en un Congreso Internacional sobre Reciclado, que tendrá lugar en Berlín los días 22 a 24 del mes de septiembre, a 100 estudiantes de toda Europa para presentar una propuesta de Libro Blanco del Medio Ambiente ante el Parlamento Europeo.

El proyecto presenta cuatro fases. En la primera se pretende conocer la gestión del Ayuntamiento de Bilbao en relación a la recogida selectiva de residuos; en la segunda, realizar actividades de sensibilización ambiental en el centro, implicando a familias y alumnado, para evaluar su participación y cambio de actitud en la recogida selectiva de residuos domésticos. En su tercera fase plantean el estudio del problema de los residuos en el Casco Viejo bilbaíno y en un barrio nuevo; y la conclusión final trata de aportar estrategias para generar menos residuos urbanos.

Toki arazoak direla eta, IHITZAk beretatz gordezen du jasotzen dituen gutunak osorik ez argitaratzeko eskubidea. Makinaz idatziriko 30 lerrorik beherako testuak bidaltzea erregutzen dizuegu. Gutunetan egilearen sinadura, beraren datuak eta harremanetarako telefono zenbakibat jarri behar dira. Ez zaio inori egileen telefono zenbakirik ez helbiderik ermango.

IHITZA se reserva, por motivos de espacio, el derecho de no publicar íntegramente las cartas que se reciban. Se recomienda que no excedan las 30 líneas mecanografiadas. Las cartas deben estar firmadas e incluir los datos de quien escribe y un teléfono de contacto. No se facilitarán teléfonos ni direcciones de los/as autores/as.

Hirukide ikastetxeko bake astea

Bakea zugan duzu, atera ezazu izan da aurtengo bake astearen leloa. Urtero bezala, urtarrilaren azken astean bakeaz hausnartzeko eta sentsibilitate handiagoa bultzatzu nahian aritu gara, txikienetatik Batxiler eta Goiko Zikloetaraino hedatuz.

Ekintzak Batxilergoko eta Hezketa Zikloko ikasleekin hasi genituen. Elkarrik antolatuta, *La pelota vasca* filma ikustera joan ginengoa beste zenbait ikastetxerekin. Dokumentalak elkarrizketarako eta euskal gatazka aztertzeko bideak zabaltzen ditu. Talde ezberdinietan

Tolosako plazan bakearen alde egindako konzentrazioa une bat.

horretaz hitz egin ondoren, bukaera emateko asmoz, mahai inguru bat sortu genuen Gesto Por la Paz, Elkarri eta Etxerat izeneko par-taidetzarekin. Beste zikloetan (Haur Hezkuntza, Lehen eta

Bigarren Hezkuntzan) ariketa eta ekintza desberdinak egiten aritu ginengoa, bai marrazkien bidez bai hausnarketa edo dinamika batzuen bidez.

DBHn Gesto por la Paz elkartaren materiala erabili genuen, Itakako *Educar para la paz* deritzonarekin batera. Horrela, gai guztiei buruz hausnartu eta asteari globalitatea ematea lortu ahal izan dugu. Astea amaitzeko, Tolosako erdigunean ekintza bat egin genuen ikasle, irakasle eta gurasoek denok batera: Gandhiren heriotzaren oroigarria. Ekintza abesti, hausnarketa eta ikurrez betea izan zen.

HIRUKIDE IKASTETXEA (TOLOSA)

Tolosako Alkatea, osoko udal bilkuren aretoan, ikasleen iradokizunak jasotzen.

Tolosako Ikastetxeen Agenda 21

Tolosako ikastetxeetako ikasle zein irakasleok herrian zabalduko den bidegorria aztertu dugu; horrez gain, *Kotxerik gabeko egunean* (irailak 22), proiektuaren lehen faseko ibilbidea probatu ere egin genuen. Hona hemen jaso genituen eskariak nahiz konpromisoak.

Segurtasunaren aldetik hauxe da eskatzen duguna: bidegorriek ongi seinaleztaturik egon behar dute (esaterako, kotxeen abiadura gutxitzeo). Era berean, bidegorriak kotxe eta oinezkoen pasealekuetatik bereitzurik egon beharra (adibidez, bidegorriei altuera ezberdina emanez).

Erabiltzaileok harturiko konpromisoak: kaskoak erabiltzeko eta araudia ezagutu zein betetzeko prest gaude.

Bidegorriek izan behar dituzten ezaugarriak: bi noranzko izan behar ditu (ondo bereiztuta); zabalera ahalik eta handienekoia izatea; inguruko herrikin lotura eduki beharra; eta leku estrategikoetan aparkaleku egokiak izan nahi ditugu, besteak beste. Geure aldetik, eguneroko joan-otorrietaan bizikleta erabiltzeko prest gaudela hitz ematen dugu. Ikastetxe bakoitzari begira, Hirukide (Eskolapioak zein Jesuitinak), Laskorain eta Orix-Samaniego ikastetxeetan existitzen diren arazoak konpondu behar dira (trafikoa desbideratzea, esaterako).

Eta bukatzeko zera eskatzen dugu: hurrengo urteko aurrekontuetan bidegorriaren bigarren faseari lehentasuna ematea; bidegorria inauguratu aurretik, bide hezkuntzako kanpaina herriar guztien artean zabaltzea; bidegorriaren erabilpena bultzatzea eta, azkenik, bizikletak dakartzan onurez kontzientzia hartzea.

TOLOSAKO IKASTETXEEN
AGENDA 21eko FOROA.

Estudio de las flores: una experiencia con niños y niñas de tres años

Hemos llevado a cabo una experiencia muy interesante con niños y niñas de 3 años en el C. P. Urregarai de Aulesti (Bizkaia), con la que hemos demostrado que el alumnado de tres años es capaz de realizar un trabajo de investigación en el medio natural. Para ello, nos hemos servido, además del trabajo de campo, de la posibilidad de interactuar con otros alumnos y

Una alumna de tercer ciclo ayuda a una niña a introducir datos del estudio en el ordenador.

alumnas, de la documentación bibliográfica y del uso de las nuevas tecnologías.

El centro está situado en un pequeño municipio de entorno rural que cuenta con una gran riqueza en el campo medioambiental, que utilizamos en distintas propuestas de trabajo, como *Recogemos frutos de otoño* o *Limpiamos el río*.

En esta ocasión, quisimos que los más pequeños también salieran al campo, en busca de flores silvestres. Los alumnos y alumnas del tercer ciclo nos ayudaron a introducir los datos en el ordenador. Este tipo de propuesta no es nueva en el centro, porque, para potenciar la lectura, ya se realiza la experiencia de *Padrinos y madrinas de leer*, en la que los alumnos y alumnas del tercer ciclo comparten momentos de lectura, como tutores, con niños y niñas de 4 y 5 años.

Para hacer la presentación, se utilizó el programa *Power Point*. Luego se grabó la voz de cada niño y niña diciendo el nombre de la flor que le había tocado; después se decidieron los intervalos entre cada diapositiva, se sacó una foto del grupo y cada niño y niña escribió su nombre, siendo ésta la última diapositiva del trabajo. Se enseñó el producto final en la pantalla del ordenador, y en la expresión de sus caras pudimos constatar la satisfacción que en su interior sentían por el trabajo realizado.

Dado el éxito del trabajo, posteriormente lo expusimos al resto de los grupos del centro y, más tarde, a las familias, en el día de la fiesta de la escuela. La experiencia ha servido para confirmar que la edad no es obstáculo a la hora de trabajar conceptos complejos, si estos han partido del interés del alumnado y si han tomado parte activa, haciéndolo suyo, en todo el proceso.

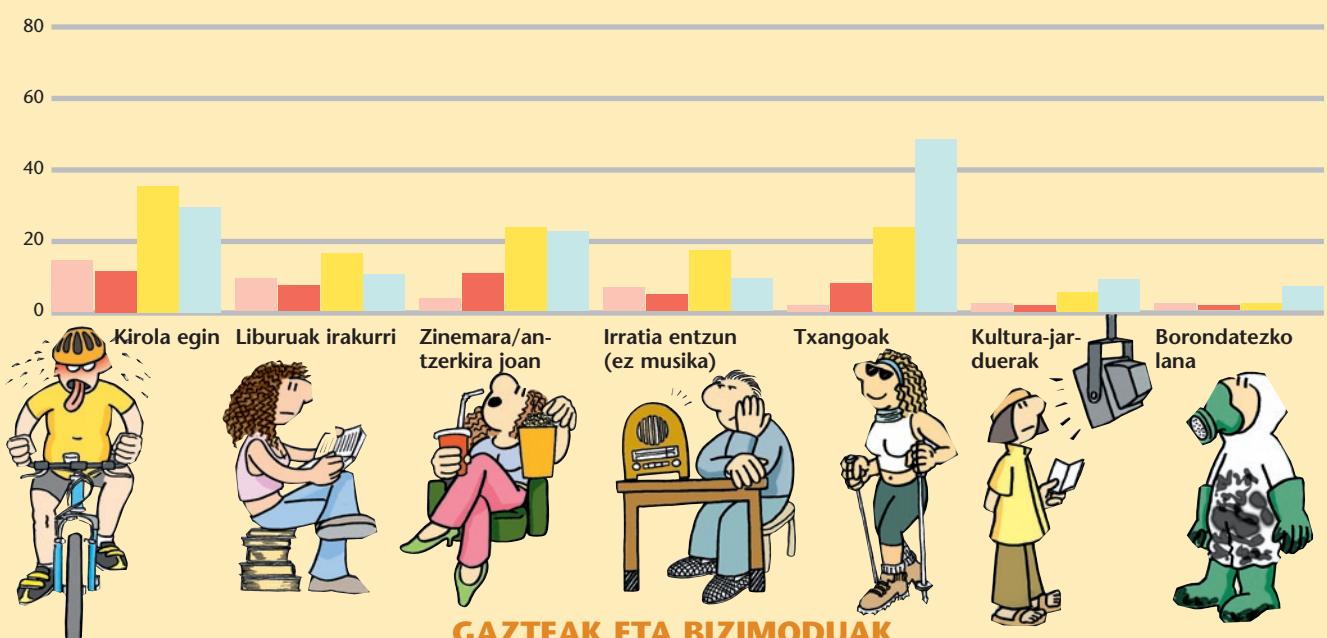
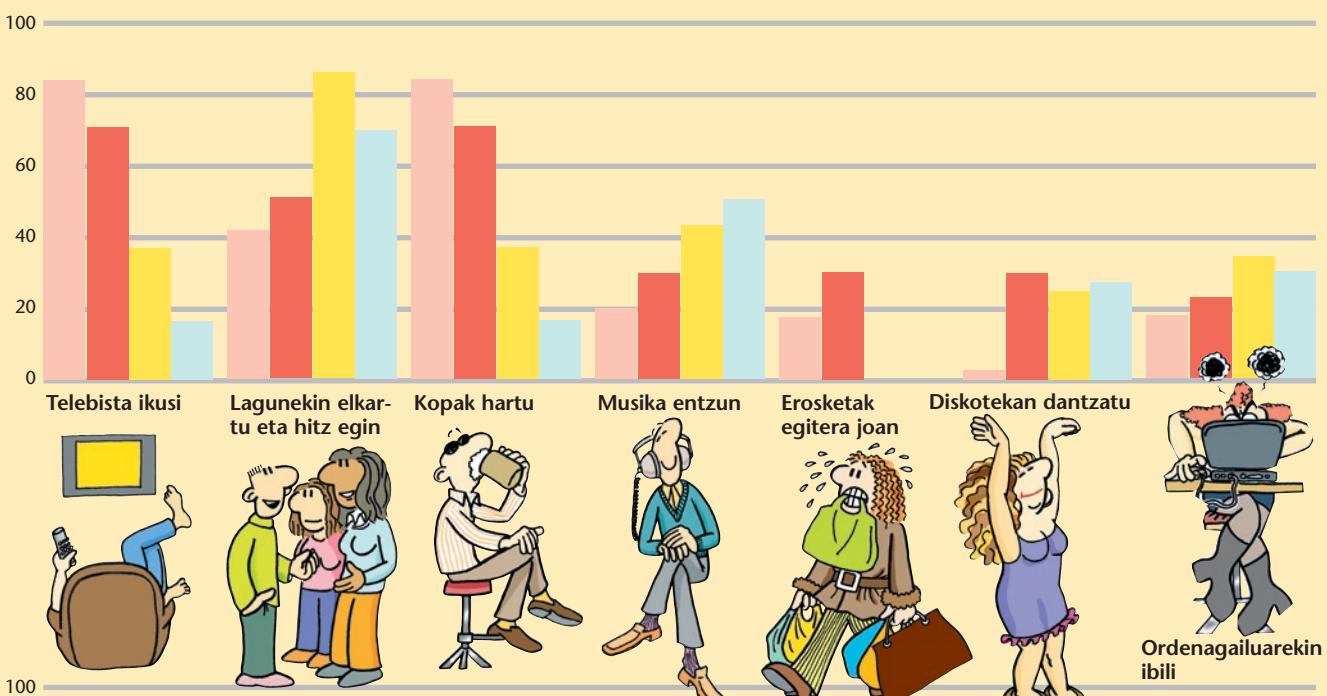
IRENE URRIOLABEITIA Y KARMELE TOTORIKAGUENA
C.P. URREGARAI H.I. (AULESTIA)

bitakora kaiera

ZER DA AISIA?

Aisia geuk nahi duguna egiteko erabiltzen dugun astialdia da. Aisiaren ezaugarri nagusietako bat aukeratzeko askatasuna da. Bestalde, aisiako jardueraren batean dabilenak ez du helmuga komertzialik, ideologikorik edo praktikorik, bestela ez litzatekeelako libertigarria, aisia den moduan; izan ere, aisiaren berezko helburua poztasunezko egoera aurkitzea da. Aisia, azkenik, zuzentzen ez diren giza gaitasunak garatzeko esparrua da.

GAZTEAK ETA BIZIMODUAK

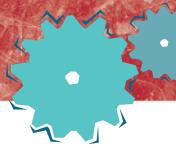
Gazteen erdiek denboratxo bat ematen dute egunero lagunekin solasean; denboratxo hori luzeagoa da asteburuetan astegunetan baino. Era berean, egunero irteten dira edatera, nahiz eta hori, batez ere, asteburuetan egiten duten. Bi jarduera horiek duela urte batzuk baino maiztasun handixeagoz egiten dira, baina alde na-

barmenik gabe. Lagun taldearekin elkartea balioesten diren jardueretako da; telebista ikus-teak, aitzitik, jarduera ohikoena izan arren, ez du onespen handirik, eta ez da jarduera gogo-koen artean aipatzen, gazteriak, oro har, etengabe kritikatzen duelako, agian. Hirugarren jarduerarik garrantzitsuena kopak hartzeara da,

eta tarteko toki anbiguoa batean kokatzen da: esaten dutena baino gehiagotan egiten dute, baina egiten eta esaten dena baino gutxiagotan egin nahi dute; agian, horrek ere badu loturariak gizarteak kopak hartzeari buruz duen gaitzespen-iritziarekin; baina, jakina, kopen gaitzespena telebistarena baino askoz txikiagoa da.

Datuak inuesta egin zaien pertsonen ehunekotan ageri dira:

Astegunetan egiten du ■. Larunbatetan egiten du ■. Egiten duela esaten du ■. Gustatzen zaio ■.

guztiok elkarlanean

Hormigoia lorategi bilhurtu

Legorretako eskolak, eguzki-panelak ipini zituen lehenengoak, parke bihurtu nahi ditu ikastetxearen inguruak

ORIA IBAIAREN ertzean eta Marumendiren itzalpean, bandera berdea harro mugitzen da Legorretako Ugaro Herri Eskolan, bera baita, 2001eko otsailean, eguzki-energia erabiltzeko panelak ipini zituen lehenengo euskal ikastetxea. Ikastetxearen jarduera biziak aintzatespena lortu du ingurumen-hezkuntzako programetan. Eskolaren inguruko eremuan parkea diseinatzea da azken proiektua, eta Haur Hezkuntzako 1. mailatik Lehen Hezkuntzako 6. mailara arteko ume guzti-guztiekin hartzteko parte.

Ugaro Herri Eskola Legorretako hirigunetik kanpo dago eta herriko

kiroldegiaaren onurak gozatu eta eragozpenak nozitu egiten ditu. Bertako 105 umeek eta 12 irakasleek hormigoia nagusi den kirol-instalazio horiek erabiltzen dituzte jolasteko, baina ingurumenaren kalitatearen aldeko proiektuan sartuta eskolak lortutako banderaren kolore berdea faltan dute. Beraz, ez da harrigarria ikastetxeko zuzendaritzak abian jarri duen ekimena: ikastetxearen inguruan, auzoko guztiak gozatzeko moduko parkea eratzeko proiektua, alegia. Ikastetxeko ikasketa-buru Ines Elorzak gogoratzen duenez, *eskola Legoretaren atal da; horregatik, gure ekintzak*

herriaren gainerakoa ere hartzen dute beti aintzat.

Horrelaxe egin dute eguzki-energia erabiltzeko panelekin, Ibaialde programaren barruan Oria ibaian garatu dituzten jarduerekin, eta Marumendiko zuhaitzetan ipini izan dituzten habia-kutxekin ere. Oraingo honetan, escola ingurumenaren kalitatearen alde garatzen ari den lanaren baitan egin da parkea eraikitzeko proposamena, eta, horrez gain, txikienen behar nabari bat, jolasteko tokiaren beharrari, erantzun nahi izan dio.

Ideiak ustekabeen harrapatu zituen ikasleak, lehenengo saioetan eman zituzten erantzunek erakussten dutenaren arabera. Orokorean, ikastetxearen ingurua ontzat ematen zutela zirudien, nahiz eta txikienentzat oso arriskutsuak diren harmailak egon, asteburuetan gazteen bisita izan (eta, ikasleek salatzen dutenez, txiza-usainak aste

Oso toki onean egon arren, Ugaro Herri Eskolak jolastordurako azpiegiturak konpartitzeak dakartzan eragozpenak nozitzen ditu.

osoan zehar iraun), eta Legorretako jaietan barrakak bertan ipini.

Eskolaren inguruak parke bihurtzeko ideiari bikain iritzi zioten guztiekin. Haur Hezkuntzako hirugarraren taldekoek, adibidez, honako elkarritzeta hau izan zuten irakaslearekin, parkearen balizko kokalekuari buruz:

Irakaslea: —Non kokatuko zenukeste parkea?

Ander M.: —Portxean, komunen ondoan. Txirristatik komunera zuzen joateko moduan.

Sara: —Futbol-zelaian.

Haur talde batek: —Ez, futbolean jolastu behar dugu.

Iñigo: —Kirolegi eta belardiaren artean, bizikleten aparkaleku errespetatuz, hesiaren ondoan.

Oier: —Bi parke egin, bat portxean eta beste bat belarraren ondoan.

Irakaslea: —Aukera hauetako bakoitzak zein abantaila ditu? Portxean.

Ander M.: —Euria egiten duenean ez gara bustiko.

Iñigo: —Baina txirrista ezin da oso altua izan.

Irakaslea: —Belardiaren ondoan.

Sara: —Euria egiten duenean busti egingo gara, baina txirrista altuagoa izan daiteke. Parkea zelaiaren ondoan egiten badugu, estalia izan daiteke.

Irakaslea: —Eta mahaiak eta bankuak zer?

Oier: —Kartetan jolasteko...

Ander M.: —Kirodegiko bankuetan jolas gaitezke”.

Pabilioiaren muturretako bat, bizikleten aparkalekuaren ondoan.

Txikienen arteko elkarritzeta entzunda, erraz imagina dezakegu nola garatu zen parkearen proiektua Lehen Hezkuntzako mailetan. Hirugarren mailakoek autokritika zantzuak ere erakutsi zituzten. Eztabaida honetan ari zirela, Haur Hezkuntzako ikasleei ematen zaien tratuari buruzko gogoeta sortu zen. Argi geratu zitzaien txikiak lekuak behar dutela. Parkea behar-beharrakoa da, eta bi alde izan behar ditu: txikientzakoa, haiek jolasteko ekipamendu egokiarekin, eta handientzakoa. Laugarren mailako taldeak elkarritzeta egin zion alkateari, aldizkarian argitaratzeko. Seiga-

rren mailakoek, inork iradokizunik egin gabe, Haur Hezkuntzako ikasleentzako berdegunea behar dela erabaki zuten, gehiengoaren alde-kotasunaz. Familiek inuesta txiki baten bitartez hartu zuten parte; %50ek baino gehiagok erantzun zioten inkestari, beste ekarpenean batzuk egiteaz gain.

Iradokizunotan oinarrituta (eta irakasleenetan, horiek ere hartu baitute parte programan, jakina), kirodegiko harmailak kentzea eta, florari eta diseinuari dagokienez, herriko beste lorategiekin bat datoren parkea eratzea proposatzeko proiektua prestatzen hasi ziren.

Pabilioia gauetan elkartzeko ere erabiltzen dute herriko gazteek.

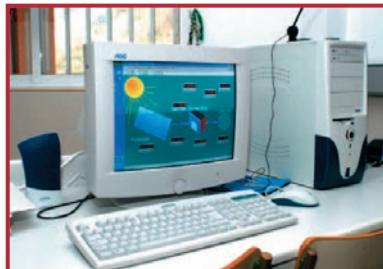

2001ean ezarri zituzten 10 eguzki-panelekin ikuspegia. Panelok eraldatzen duten energiaren eraginez, urtean 390 kg CO₂ gutxiago igortzen dira atmosferara.

Azken idazkuntza eginda, Udalari aurkeztu diote, azter dezan. Ugaro Herri Eskolak lortu egingo du parkea, ziur, eguzki-energia erabiltzeko panelak lortu zituen bezala.

Panelak Legorretako eskolaren ingurumen-proiektu garrantzitsuena izan ziren, eta, haiei esker, Greenpeacek bultzatutako Eguzki-eskolak Sareko lehenengo zen-troa izan zen estatu osoan. Hori 2001eko otsailean izan zen. Ugaro Herri Eskolak herriko Eedu-Enea kooperatibaren finantzaketari esker lortu zuen bere asmoa; kooperatibak Mezenasena egin zuen, hamar eguzki-plakak ipintzeko behar izan ziren 9.000 inguru euroak ordainduz.

Askotan, dirua garrantzitsuena dela dirudi, baina hori ez da egia; beharrizkoena proiektu argi bat edukitzeara. Ingurumen-hezkuntza ikastetxe guztietan lantzen da, baina proiektu zehatzik gabe, oso zaila da emaitzarik lortzea. Horregatik, gauzak egin nahi izatea da lehenengoa; dirua ondoren etorriko da, lehenago edo geroago, azaldu digu ikastetxeko zuzendari Iñaki Mezquitak. Panelak eta transformadorea ipintzeko ez zen arazo handirik izan. Oztopoak plakek ekoitzitako energia erabili nahi izan zutenean heldu zen. Eskolari hainbeste erabilera didaktiko eman zizkion prozesu praktikoa han-kamotz geratzen zen. Nola defendada daitezke eguzki-energiaren onurak, gero, energia ekoizteko beste bideen mailan ezin jarri badaiteke?

Eguzki-panelek darabiltzaten aldagai metodo-logikoak kontrolatzentzu ordenagailu honek.

Energia aurreztera bultzatzeko mezuak, argien etengailuetatik hurbil.

Bai, urtebete luze behar izan genuen elektrizitate-konpainia batean sartzeko, eta, dagoeneko, hiru kontratu mota izan ditugu, arlo horretako legerian dauden hutsuneak direla eta. Azkenik sortu egin zen legea, eta beste ikastetxe batzuk ere animatzea lortu dugu, esan digu Iñaki Mezquitak. Orain, panel gehiago ipini eta toki hobea aurkitu nahi diente eskolako hegoaldeko fatxadan, orain bezala. Oraingoaz, Ugaro Herri Eskolak 787 kWh inguru ekoizten ditu urtean; horrela, atmosferara 390 kg CO₂ igortzea saihesten dute.

Legorretako eskolak gauzatu duen beste proiektu batek ere herriko beste kooperatiba baten lankidetza lortu du: Ederfil kooperatibak eman ditu gizarte-helburuetarako

Ugaro Herri Eskolako berotegiaren itxura. Hor, eguzki-energiak modu koblentzionalean dihardu.

gordetako etekinen zati bat, energia aurreztekoko programaren atal bat finantzatzeko. *Ingurumen-kalitatearen aldeko programa ikastetxearen eguneroko bizimodu garatzen dugu, elektrizitatea, ura edo berogailua era-biltzean: esaterako, martxan jarri genituen lehenengo neurrietako bat ateak aldatzea izan zen, beroa ez galatzeko. Ederfilek uraren aurrezpenean lagundu digu, kontatu digu ikastetxeko idazkari Maribe Goiburuk. Hori egiazatzeko, gimnasioko alda-geletara joan besterik ez duzue: itxuraz, konketa eta dutxetako itu-riak arruntak dira, baina haien diseinuak uraren mikrodifusioa ahalbidetzen du, eta horrek %50 aurreztekoko aukera ematen du.*

Azken galdera saihestezina da. Balioesten dute ikasleek ahalegin handi hori? *Proiektu horien emaitzak ondo hautematen dira eskolan: umeak*

Ikastetxeko pasilloak apaintzen dituzten horma-irudiak.

sentiberak dira birziklapenarekiko, eguzki-energiaren onurekiko edo berde-guneen beharrerekiko; eta herriko gai-

nerakoen bizimodu ere pixkana-ka-pixkanaka eragina baduela ikus-ten dugu, azaltzen digu Inés Elorza.

Beste esperientzia interesgarri batzuk

Ekintza Osagarriak eta Eskolaz Kanpokoak garatzean datzan Bizkaiko ACEX programaren baitako bi esperientzia

Ezagutu Barakaldo

Ekimen hau duela zazpi urte sortu zen, ikasleei Barakaldo herriaren errealtitate historikoa eta ingu-

rumen-alderdiak ezaguturazteko xedez. Egoitz Larrea ikastetxean du, eta udalerriko ikastetxe guztiei zuzentzen zaie. Astero irteera antolatzean datza,

eta oinarritzko hainbat ibilbide hartzen ditu. Garrantziotsuna, Mendirekako igoera da; bertan, inguru horretako Historia eta Ingurumen Zentroa bisitatzen da lehenengo, eta, ondoren, Castaños errekan eta basoan zehar ibilaldia egiten da, bertako zuhaitzak eta errekkako flora eta fauna aztertzeko. Beste programa batean, Udaletxera egiten da bisita; han, Udalaren osoko bilkura txikia antolatu eta udal sail guztien funtzionamendua ezagutzen da.

ibaiaren itsasadarrera ere hurbiltzen da, ikusteko soilik, oraingoz. *Itsasadarreko urak aztertu nahi izan ditugu, baina ez daukagu balia-biderik; mareaek oso behean egon behar du, hurbildu ahal izateko, azaldu digu Timik, begiraleetako batek.*

Mendi-irteerak Beasainen

Beasaingo ikastetxeen eta Beasaingo Mendizaleen Elkartearen artean antolatutako ekimen honek 180 bat lagun biltzen ditu — gurasoak eta umeak zenbatuta —, urtean Gipuzkoako mendietara egiten diren zortzi irteeretako bakoitzean. Duela gutxi, Murumendira, Gorosti-mendira eta Uzturrera igo ziren. Eskalada egiteko txangoak eta eskiatzeko asteburuko irteerak ere antolatzen dituzte.

Lorrindutako herri industrialtzat hartzen bada ere, ezagutzea merezi duten baliu handiko inguruak ditu Barakaldo, paisaia eta ingurumenari dagokienez.

Ezagutu Portugalete

Programa honen helburua Lehen Hezkuntzako 6. mailako ikasleei herria era-kustea da, hondakinen birziklapena eta ingurumenarekin loturiko beste hainbat alderdi ahaztuz gabe. Ibilbidea Nerbioi

Eskolako eko-auditoreta

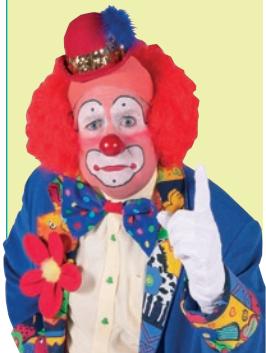
Pentsa dezagun jaia toki eta une jakin batean gizarte-energiak baliabide materialekin batzen dituen sistema dela. Jaiak aparteko gertakaritzat hartzeko dugun ohitura edo pentsamoldea baztertu egin behar dugu, aparteko izaera horrexek eragiten baitu jaien ingurumen-ondorioak aintzat ez hartzea; azken batean, "egun bateko kontua da eta". Ikastetxean antolatzen diren jaiak ere hezkuntzaren atal dira.

Jai iraunkorragoak

Injurumen-hezkuntza jaien:

- Jakinarazi datozen pertsonei garapen iraunkorrarekin bat datorren jaia dela.
- Jaia iragartzeko kartelatzen, argi azaldu eko-jai, jai iraunkorra edo hondakinik gabeko jaia dela.
- Prestatu jaiaren ingurumen-ezaugarriak azaltzeko inprimakiak.
- Aprobetxatu aukera etorle guztiak leku garbitzen parte har dezaten.
- Jaia egin eta gero, hondakinen tratamendua egiteko instalazioen bat bisita dezakezue, abian jarri ditugun ingurumen-neurriekin lortu duguna baloratzeko.
- Antolatutako ikuskizunetan (pailazoak, antzezenak...) ingurumenaren aldeko mezuak sar daitezke.

GAUR EGUNO kontsumo-gizartean, ospakizunak ondasun eta zerbitzuen kontsumo-maila bizkortzearekin lotzen dira. Horregatik, jaia antolatzen hasten den unean bertan hartu behar dira aintzat ingurumen-irizpideak.

Jaiek pertsonen arteko harreman-prozesuak eta beraien harmena sustatzen dituzte; beraz, oso ingurune egokia dira mezuak barneratzeko. Oro har, jaietako bizipeneak aldaketa eragiten dituzte parte hartzen duten pertsonen sozializazioan.

Jaia prestatzean, lekua ere aldarazten da (batzuetan modu itzulezinean aldarazi ere), inguruaren ohiko itxura hausteko eta parte hartzen duten pertsonei, zeharka, jaiaren pertzepzio positibo eta originala iradokitzea.

Jaiaren ingurumen-ondorioak

Jaietan, kontsumoa areagotu eta denboratarte eta leku txikieta kontzentratzen da. Horrek ingurumen-impaktu nabaria dakar ondorioz:

- Baliabideak eta energia kontsumitzen dira, bertaratutakoei ondasun eta zerbitzuak emateko.
- Hondakin solidoak, hondakin-urak, atmosferako igorpenak eta zaratak sortzen dira.

Jaiaren sistemaren barruan hainbat motatako informazioa sortzen eta jariatzen da; informazio horrek eragina dauka bai jaien parte hartzen duten eragileen (antolatzaileen eta parte-hartzaileen) arteko harremanean, bai eragileok jaiaren prestaketen, garapenean eta burutzapenean.

an baliabideak eta energia erabiltzeko eran ere.

Gizartearren implikazioa eta ingurumen-hezkuntza

Jaiak dirauen artean praktikan jartzen diren ingurumen-ekimenen arrakasta bermatzeko, ezinbesteko da bertaratutakoen zuzeneko parte-hartzea; horretarako, jendeari informatuta egoteko eta ingurumenarekin loturiko jardueretan esku hartzeko beharrezko elementuak eta pizgarriak eman behar zaizkio. Ingurumena

Hona hemen jaia antolatzean

Saihestu egin behar dugu jaiaren eremuak zabortegi bihurtuta geratzea. Horrek kalte egiten die antolatzaileen irudiari eta jaiari berari, gizarte- eta kultura-gertakaria den aldetik.

Publizitatean, jaiaren izaera ekologikoa nabarmenzen badugu, bertaratzen diren pertsonak prestasun eta errespetu handiagoz erantzungo diete denon laguntza eskatzeko zabaldutako mezuei.

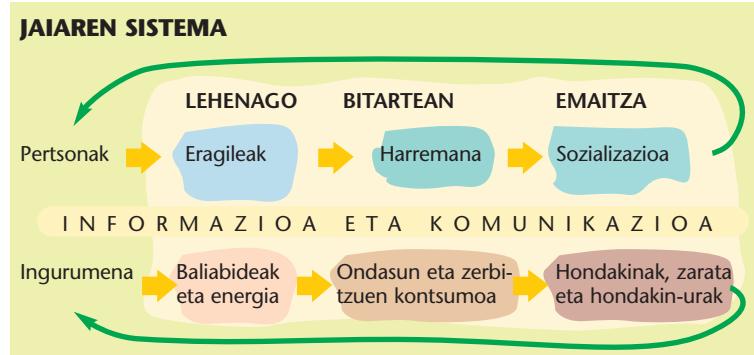
zaindu egin behar dela sentiberatzeaz arduratzen den talde berdea sortea kontuan hartzeko moduko aukera da. Talde horren eginkizuna ingurumenaren kalitatea areagotzeko eta jaiaren pertzepcio positiboa lortzeko taxututako ingurumen-zerbitzuen eraginkortasuna eta era-bilera egokia bermatzea da. Jai handietan, ingurumen-koordinazioaz arduratzen den pertsona izendatu beharko litzateke, jasangarritasuna edo iraunkortasuna bermatzen duten ekintzak zuzentzeko.

Kontuz auzokoekin

Onespen handiagoa dute ingurumenari erreparatz antolatutako jaiak inolako neurri prebentibo edo zuzentzailerik aurreikusi ez duten jaiak baino. Garranzitsua da antolatuko dugun jaiak ingurumenari ematen dion nabarmenotasunaren berri zabaltzea. Era berean, ondo legoke ikastetxeko jaiak auzoaren ingurumen eta gizarte-beharrizanetan parte izatea, bertan bizi diren pertsonen parte-hartza ahalbidetuz, edo auzoaren aldeko diru-bilketa antolatzu.

Jaiak dirauen artean

Bertaratutako pertsonak ingurumenarekin loturiko ekintzetan (esaterako, hondakinak biltontzietan sartu aurreko

bereizketa-lanetan) parte hartza bultatzeko jolasak, ginkanak edo bestelako jarduera ludikoak antola daitezke. Zaramara bota ohi ditugun materialak erabiliz jostailuak egiteko tailerrak antolatzu gero, parte hartaileek jaiaren oroitgarria eraman ahal izango dute etxera. Jolasak eta jarduerak ez ezik, ingurumen-gaiek (energia berriztagarrien erabilera, ura aurreztea...) loturiko saiakuntzak egiteko tailer zientifikoak ere antola daitezke.

Jai amaituta

Komenigarria litzateke jaiaren garapena ebaluatzea eta emaitzen berri ematea, bai ikastetxeko komunikabideen bitartez (ikastetxearen agerkaria, guraso elkartearena, horma-irudiak...), bai herriko hedabideak erabiliz (herriko aldizkaria, irratia...).

Jaietarako iraunkortasun-principioak

- Ez aukeratu erabili eta botatzeko ontzirik. Alderdi hori edarien hornitzaleekin negozia daiteke.
- Berrerabili eta birziklatu hondakinak. Bakarrak gaika biltzeko zirkuitua antolatuta daukaten hondakinak bilduko ditugu bereiz. Udalak biltontzirik ez badauka, alokatu egin daitezke, eta bilketa kontratatu.
- Ez xahutu energiarik. Jai-esparrua argiztatzeako, erabili kontsumo txikiko bonbillak.
- Murriztu uraren kontsumoa eta kutsadura.
- Gutxitu ahalik eta gehien kutsadura akustikoa.
- Ez erabili banako ontzirik saltsa, azukre, gatz eta antzekoetarako.
- Aurrez aztertu gerta litekeen arriskuak, istripuak saihesteko.
- Aurreikusi jai-esparruan sartzeko eta bertatik irteteko bideak.
- Animatu jendea garraio publikoa era-biltzera, jaira joateko eta itzultzeko.

aintzakotzat har ditzakegun alderdi anitzetako batzuk

Jaien sortutako hondakinen bilketa lankidetzari eta bizikidetzari buruzko irakasgai bihur dezakegu.

Gainera, jostagarri ere egin dezakegu.
Erabili irudimena!

Instituzioei eta enpresei jaien parte har dezate-la eskatzeak area-gotu egiten du jaiareniko ikus-molde positiboa. Gainera hondakinak gaika hobeto biltzeko materialak utzi ahal dizkigute.

Gaikako bilketa arrakastatsua izan dadin, hobe da biltontziak ez sakabanatu eta eremu bakoitzean multzoka antola-

tza. Biltontzietan, geuk egin-dako kartelak ipin ditzakegu, bakoitzean zer bota behar den argi gera dadin.

ekin eta ekin

JOLASEAN

HAUR HEZKUNTZA ● LEHEN HEZKUNTZA

1. zikloa

Ikastetxe askotan, jolastokia zementuzko zabaldegi hutsa da; bitxia bada ere, eskola batzuetan ezin da pilotarekin ere jolastu. Toki horri atarramentua ateratzea proposatzen dizuegu, plangintza erraza eginez eta jolas tradizional batzuk berreskuratzu.

Jolastokirako errezeptak

Gai honekin zerikusia duten arloak

- GORPUTZ HEZKUNTZA.
- PLASTIKA.
- LENGOAIA.
- TUTORETZA.
- HIZKUNTAZ.

HELBURUAK

- Jolas-ordua hobetzea.
- Jolas eta jostailu tradizionalak berreskuratzea eta beste joko batzuk egiteko gauzak biltzea.

MATERIALAK

- ◆ Harriak, tapoiak, margoak (ahal dela, ekologikoak), zabor artera botatzen diren materialak, egurrezko takoak, klarionak...

Garapena

HASTEKO, jolas-ordurako ideia berriak proposatuko ditugu ikasgelan. Honela plantea daiteke gaia: *Zertan jolasten ziren zure aitona-amonak eta gurasoak, haurtzaroan?*

Informazio hori lortzeko, gutun baten bidez jakinarazi ahal diegu familiei jolas-ordua hobetzeko dugun asmoaren berri, eta, bide batez, haien garaiko jolas edo jokorik gogokoenen zerrenda eskatu.

Jolasen prestaketa ikasgaiaren arabera aldatuko dugu: Hizkuntza orduan, jolasen zerrenda eta arauak idatz daitezke, esaterako; Plastikan, jostailu batzuk presta ditzakegu...

Jolasak egiten hasi aurretik, komenigarria litzateke arduren txandak zehaztea: jolastokira zerbait eraman behar bada, edo garbitzeko eta erabilako gauzak batzeko taldeak antolatu behar badi, adibidez.

Betiko jolas errazak

Lurra margotu

Trukeme edo txintxirrika: eredu eta arau ugari daude.

Twister: MB jostailu-etxeak merkaturatutako modeloaren ordez, margotutako harriak erabil daitezke.

Letren jolasia: letrak laukietan margotzen dira, eta letra horiek erabiliz hitzak osatu etaurrean idatziko ditugu, klarionez.

Antzararen jokoa, partxisa, artzain-jokoa, eskailera...: fitxen ordez, margotutako harriak edo zaramara bota ohi ditugun materialak erabil ditzakegu

—esne edo freskagarrien botilen tapoiak, adibidez—.

Zirkuituak

Metalezko tapoiak, goiko mailetako ikasleen artetik berreskuratutako kotxetxoak edo auto, animalia eta abarren irudiak margotu zaizkien harriak erabil daitezke.

Itua

Itu bat marraztu, zirkuluak kolorez margotu eta puntuazioak idatziko ditugu. Jaurtiketa-lerroa markatu eta, banan-banan, txapak, egurrezko takoak, harriak edo beste-

lako jaurtigaiak botako ditugu iturantz.

Gauzak berreskuratu

Petankak, zibak, tortolosak, kromoak, sehaskatxoak egiteko lokarriak, gomak, soka.

Birlak: litro eta erdiko esne-botilak margotu eta hareaz beteta (edo hutsik) oso aproposak dira bola-jokoan aritzeko.

Igel-toka: hondartzan jolasteko baldeak eta estalakiak, tapoiak edo edontzi-azpikoak erabil daitezke.

Uztaien jokoa egiteko, sei-naleztatzeko konoak eta burdin hariz eta kolorez-

ko paperez egindako uztaiak erabil daitezke.

Bibliografia

Departamento de Medio Ambiente, Gobierno de Aragón; Servicio de Medio Ambiente, Ayuntamiento de Zaragoza.

Entantarabintantinculado: juegos en los parques. Zaragoza, 1994.

BARANDIARÁN, J. M. de; MANTEROLA ALDECOA, Ander. **Juegos infantiles en Vasconia**. Labayru Ikastegia. Bilbo, 1993 (353-372. orr.).

BULL, Jane. **El Libro de jardinería**. Molino. Barcelona, 2003.

FERRER SORIA, Isidro. **Piedra a piedra**. Imaginarium. Zaragoza, 2002.

ekin eta ekin

JOLASEAN

LEHEN HEZKUNTZA

2. zikloa

Bote-bote

Gai honekin zerikusia duten arloak

- GORPUTZ HEZKUNTZA.
- TUTORETZA.

HELBURUAK

- Haurrek jolasteko aukera ezberdinak izatea.
- Aisialdiaz taldean gozatzea antzinako jolasak berreskuratz.

MATERIALAK

- Kontserba potea.
- Hartxintxarrak.

MARRO, ITURRIAK, BOTE-BOTE... Inoiz entzun al dituzue jolas izen horiek? Ba galduet zeuen guraso, izeko-osaba, aitona-amonei ea ezagutzen dituzten. Bote-bote izenekoan aritu nahi duzue? Ezkutaketa bezalakoa da baina dibertigarriagoa.

Jolasa, pausoz pauso

Kontserba pote batean hartxintxarrak sartu eta zapaldu potea harriak ez ateratzeko. Potea astintzean, oso zarata polita ateratzen da.

Hasteko, erabaki ezazue nork emango dion jolasari hasiera, alde batetik; eta bestetik, nor geldituko den. Gero, jarri potea leku estrategiko batean (plaza-

ren erdian, esaterako); bertatik jokalari batek potea ahalik eta urrutien jaurtiko du. Gelditzen denak (A jokalari deituko dugunak) potearen bila

joan eta hasierako lekura bueltatuko du; bitartean, beste jokalari guztiak ezkutatu egingo dira. Orduan, A jokalaria beste-en bila aterako da: norbait

ikusten duen bakotzean, potea dagoen txokora itzuli eta potea eskuz astinduz *bote-bote*... (eta ikusitako lagunaren izena)

esango du. Baino aurkitutako laguna arinago ailegatzen bada poteraino, hori astinduz eta *bote-bote* esanez, berriro ere urrun-

ra botako du, eta lehenago agerian geratu direnak ezkutatu egingo dira. Jokalari guztiak topatutakoan, bukatzen da jolas.

Jarraitu nahi baldin baduzue, lehen bueltan gelditzen denak jaurtiko du potea eta ikusitako lehen laguna geldituko da.

Ohiko jokuak gustuko baditzue, *Jolas-fixategia* zabaldu eta zuen inguruko helduei galdu.

Fitxa horretan honako datuak apunta ditzakezue:

Iturria:

ARRANZ; J.D. **Juegos al aire libre**. Escuela española. Madrid, 1995.

Jolasaren izena

Barruan ala kanpoan jolasteko den. Zenbat lagunentzakoa den. Arauak:

Behar duzuen materiala:

Aquariumera bisitaldia

19

AISIALDIA. Bitakora kaiera

Gai honekin zerikusia duten arloak

- INGURUNE NATURAL ETA SOZIALAREN EZAGUERA
- HIZKUNTA.

HELBURUAK

- Aisialdiko baliabideak ezagutzea.
- Bioaniztasunaz jabetzea.

MATERIALAK

- ◆ Irudien fotokopia.
- ◆ 9 DIN A-5 fitxak garatzeko.
- ◆ DIN A-4 bat azala eta kontrazala egiteko.
- ◆ Idaztekoa eta margotzeko.
- ◆ Lekeda.

EGINKIZUN HONETAN aquariuma bisitatzea proposatzen dizuegu. Horretarako, landa-koaderno bat osatu behar duzue, ikusiko duzuen aberastasunaz jabetzeko, batetik, eta berri emateko, bestetik.

Karta bikoteen jolasoa

Klasekoekin akuariumeko bisita egin aurrelik, lana banatu behar da. Horretarako, ezkutatutako karta bikoteen jolasaz baliatuko gara. Bi karta berdinak lortzeko, itsasoko biztanleen marrazkien bi fotokopia handitu behar dituzu (marrazki gehiago egin ditzakezue). Kartak bereiztu eta nahasi ondoren, ahoz behera koka itzazu. Txandaka kide bakoitzak bi altxa ditzake, eta bikotea osatuz gero, jarrai dezake kale egin arte.

Bisitako fitxak osatu

Bakoitzak aurreko pausoan topatu-tako itsasoko biztanle berberak aurkitu beharko ditu aquariumean, ge-roago irudia koloreztatu eta fitxan bertan itsasteko.

Horrez gain, horien sailkapena, ezaugarriak... ere zehaztu egin behar dituzue: landareak ala animaliak diren; kasu horretan, ornodunak ala ornogabeak diren; zein itsasotan bizi diren; itsaso horren urak hotzak, epelak edo beroak diren, etab.

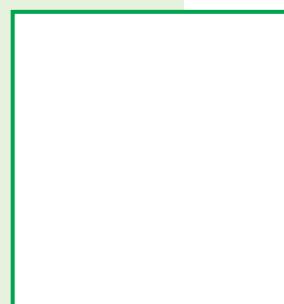
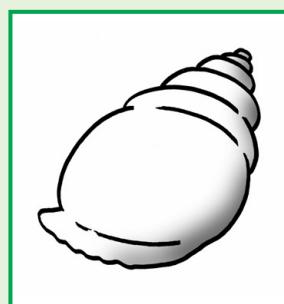
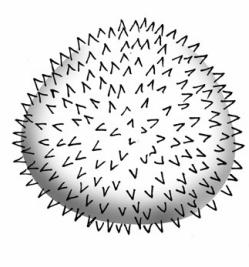
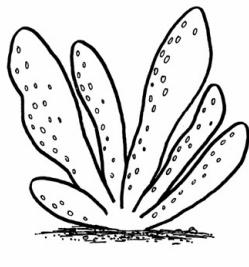
Era berean, interesgarria izango da zehaztea galtzeko arriskuan

dagoen, edota gizakiok asko ala gutxi harrapatzen dugun...

Koadernoa egin

Bisita bukatutakoan, ikaskideekin elkartu, topatutakoaren berri eman eta fitxak elkartu. Koadernoaren

azala eta aurkibidea idatzi. Dena aurrean izanik, saia zaitezte itsasoko zenbait biztanle aukeratzen: ikusgariena edo arraroena; aurkitzeko zailena; animalia eta landareen artean sailkatzea zailena; galtzeko arriskurik handiena duena...

Gazteak globalizazioaren aurrean

Gai honekin zerikusia duten arloak

- GIZARTE ZIENTZIAK.
- ETIKA.

HELBURUA

- Gaurko globalizazioak gazteei ere eragiten diela jabetzea.

EKONOMIAREN ARLOAN, zerekin du zerikusia globalizazioak? Lehenengo erantzun errazena zera da: enpresa asko herrialde bat baino gehiagotan zabalduta egotearekin eta kapitala munduko toki askotan inbertitzearekin.

Emaitzak aurrean dituzuela, erantzun hurrengo galderei:

- Zein herrialde errepikatu da gehien? Zergatik ote?
- Zure ikaskideen emaitzak eta zeureak desberdinak al dira? Zergatik.

Baina, globalizazioak ekonomiari soilik eragiten dio? Galdera horri geure hurbileko errealityatea aztertuz erantzun diezaiokagu. Horretarako, fitxa honetan eskaintzen zaizkizuen taulak bete beharko dituzu.

1. Idatzi telebistan, bideoan nahiz zineman ikusi dituzun azken hamar filmen zerrenda.

Gogoratzen baduzu, jarri nongo filmeak diren ere.

Izenburua .....
Euskalherria (bideoa, zinema, telebista...) .....
Nazionalitatea .....

2. Orain, idatz itzazu zure hamar musika talde edo abeslari gustukoak. Idatzi alboan nongoak diren eta zein hizkuntzatan abesten duten.

Talde edo abeslariaren izena .....
Nazionalitatea .....
Erabilitako hizkuntza .....

3. Azkenik, zeintzuk dira gustukoentzutako hamar jakiak? Bete taula eta saia zaitez zehazten beren jatorria.

Janaria .....
Jatorria .....

- Uste duzu beste herrialdeetako gazte askok zeure gustu berdinak dituztela?
- Ondorioak.

Iturria:

RODRÍGUEZ GONZÁLEZ, Marta. **Guías praxis para el profesorado de ESO. Ciencias Sociales** (Contenidos, Actividades y Recursos, pág. 784-785). Editorial Praxis. Barcelona, 2001.

Aisialdia... non? zertarako? norekin?

21

AISIALDIA. Bitakora kaiera

Gai honekin zerikusia duten arloak

- GIZARTE ZIENTZIAK.
- TUTORETZA.
- HIZKUNTZA.

HELBURUAK

- Ingurua ezagutzea eta gizarteak berarekin eratutako elkarrekintzak identifikatzea.
- Ingurumen-arazoentzako irtenbideak proposatzeko gaitasuna garatzea.

Zer da zuretzat aisialdia?

Lehendabizikoz, bakarka, erantzun iezaiozu ondoko galdeketari; ondoren, launaka komentatuko dituzue erantzun ezberdinak. Azkenik, guztion artean eztabaidatu.

Denbora libre gehiena leku hauetan igarotzen dut (bat aukeratu):

Etxean   Lagunen edo familiakoentzietan   Auzoan edo herrian   Auzotik kanpo

Beste aukera batzuk: .....

Ekintza hauek egin ohi ditut:

☐ Telebista ikusi	☐ Ordenagailua erabili	☐ Irakurri	☐ Herrian ibili
☐ Txangoak egin	☐ Zinemara edo kontzertuetara joan	☐ Kirola egin	☐ Tabernetara edo dantzailekuetara joan
☐ Lagunekin kalean edo parkean egon			Beste aukera batzuk: .....

Aisialdiko ekintzetan normalean... egoten naiz (bat aukeratu):

Lagunekin   Gurasoekin edo anaia-arrebekin   Beste senide batzuekin   Bakarrik

Beste aukera batzuk: .....

Aisialdirako dudan denbora:

Gehiegizkoa da   Egokia da   Urria da   Gutxiegi da

Aisialdiko ekintzak hobetzeko zerbaitek falta zait (bat aukeratu):

☐ Denbora	☐ Askatasuna	☐ Garraioa	☐ Dirua
☐ Leku egokiak	☐ Lagunak		Beste aukera batzuk: .....

Non daude kokaturik aisialdiko lekuak?

Laukote bakoitzak bere lurraldetako Foru Aldundiko webgunetik auzoko edo herriko A-3 tamainako planoak lortuko du. Talde bakoitzak aisialdiko guneeen zerrenda idatzi eta planoan kokatu beharko ditu (toki bakoitzean zer egiten den zehaztuz).

Talde bakoitzak besteei bere bilduma aurkeztuko die, eta guztien artean zerrenda osatuko dute.

Ondorioak

- Gune horietan, zeure gustuko jarduerak egiten al dira?
- Aipatu topaturiko hutsuneak.
- Zer egin nahi zenukete bertan?
- Proposamenak bildu eta zuen herriko kultur batzordeari bidali.

Zer egiten duzu astialdian?

Gazteriak ingurumenaren kudeaketan parte hartzeko proposamena

Borondatzeko lana eta gizarte-nahiz kultura-mugimenduetan parte hartzea ez dira berez jolas-jardueratzat hartzen. Hala ere, maila guztietan hazteko aukera ematen digute.

Aintzakotzat hartu behar ditugun ingurumen-arazo asko daude. Ingurumenaren alde borondatzeko lana egiteko programen helburua arazo horiek konpontzen lagundi nahi duten pertsonen kezkak batzea da.

ASTALDIARI BEGIRA, voluntarioen taldea sortzea proposatzen dizuegu. Ondoren, gazteen parte-hartzeari esker garatzen diren ekimen batzuk aurkezten dizkizuegu.

Hiriko ingurumena

Hiriko ingurumenak jasaten dituen inpaktuaren kontrolari dagokionez, isurketak, hondakinen kudeaketa-ko lankidetza eta ingurumena zaintzeko lanen dinamizazioa (kontrol akustikoa, autoen erroldoa...) dira

Prestige itsasontziak eragindako hondamendiak argi erakutsi du voluntarioen lanaren balioa.

gehien nabarmenzen diren arloak. Era berean, voluntarioen taldeak hiri eta herriko flora eta fauna aztertzen, hiriko elementuak zaharreritzen eta, oro har, hiriak hobetzen ere har dezake parte.

Naturaguneak

Boluntarioek bizi-aniztasuna babes-ten ere lagun dezakete: mehatxupean dauden espezieak jagon, hegaztiei eratzuna ipini, habiak kontro-latu, ekosistemak zaindu, eta abar.

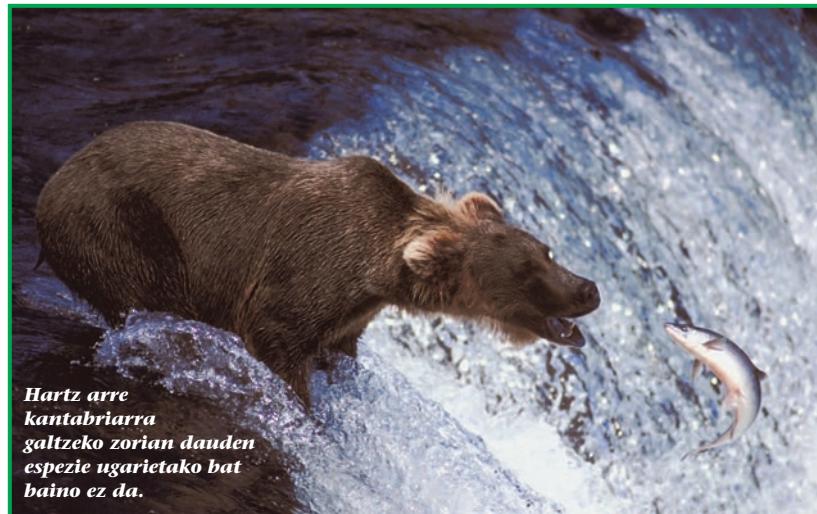
Taldeok eskualde bateko ondare naturalarekiko sentiberatzeko ekin-tzak egin ditzakete, bai eta interes historikoa, artistikoa eta etnografi-koia duten elementuak (hondar arkeologikoak, adibidez) babesteko kanpainak ere. Halaber, eremu batzuk garbitzen ere lagun dezakete.

CPN: izadia ezagutu eta babestu

CPN esaten zaie Frantzian, 1972an izadia ezagutu eta babesteko xedezi sortu ziren taldeei. 1992an kluben Spainiako Federazioa sortu zen: FCPN. Gaur egun, 60 bat taldek eta 2.000 boluntarioi osatzen dute Federazioa. Taldeok egiten dituzten jardueretako bi kontatuko dizkizuegu hemen: www.cje.org/fcpn

Ibilgailuek errepideetan harrapatutako anfibioak

Igel, apo, arrabio eta bestelako anfibio asko eta asko errepideetan hilten dira, batez ere istiletatik hurbil dauden errepideetan. Arazo hori ikusita, FCPNk bideo dokumentala prestata eta hitzaldiak eman zituen ikastetxeetan. Era berean, altuera txikiko plastikozko hesiak ipini zitzuten errepide jakin batzuetako ertzetan; leku horietan, anfibioak erreskatatu ere egin zitzuten. Bereziki aipagarria da Extremaduran, *Canal de las Dehesas* izeneko ubide

**Hartz arre
kantabriarra
galtzeko zorian dauden
espezie ugarietako bat
baino ez da.**

ezagunean, izandako anfibio eta narrasti salbamendua.

Hartz arrea eta erabilera tradizionalen galera

Hartz arrea Iberiar penintsulan galtzeko arriskuan dauden espezieetako da; 60 eta 80 ale bitarteko errol-

da dago. Espezie hori galtzearen bi arrazoi nagusiak isileko ehiza eta hartzaren habitataren galera dira. FCPNk hartz arre kantabriarra babesteko proiektua jarri zuen martxan; besteak beste, berritu egin zuen basoa, hartzen bizileku garrantzitsu diren eremu batzuetan.

Ingurumenaren aldeko boluntarioak Euskadin

Eusko Jaurlaritzaren Aztertu programak herritarra sentiberatzeko bi kanpainatan parte hartzeko aukera ematen du: Azterkostan (itsasertzeko inguruari buruzkoan) eta Ibaialden (ibaiekin loturikoan). Web gunea:

www.euskadi.net/aztertu

Horrez gain, beste batzuetan ere aipatu dizuegunez, ingurumena hobetzearen alde diharduten beste hainbat boluntario-talde daude, hala nola:

- Urdaibaiko Galtzagorriak: www.urdaibai.org
- Peñas Negras Ingurumen Interpretazioko Zentroko Lagunak: www.euskadi.net/vima_educacion/pnegras0601_c.htm

Zenbaki honetako *Klasetik at* atalean ikus dezakezuenez, beste talde asko eta hainbat kanpaina, jarduera, ekintza eta abar daude. Orain, zeuen esku dago bilatzea eta gogokoena aurkitzea. Lehenengo eta behin, saiatu ingurumenarekin

Ibaialde kanpainan parte hartzen duten hainbat taldeak arduradunak, irteerak prestatzeko bileretako batean.

zerikusia duten Euskadiko boluntario-taldeak edo programak aurkitzen (IHITZAren 12. zenbakiko *Klasetik at* atalean, autonomia-erkidego osoko boluntarioien plataformak ageri ziren). Bilatu eta gero, dauden proposamenei buruz eztabaida antola dezakezue:

- Zein da, zuen ustez, proposamen erakargarriena?

Azkenik, talde horietako batean parte hartzea proposatzen dizuegu, edo, zergatik ez?, zuen ingurunean laguntza behar duen eremu batera irteerak egin eta zeuen ekin-tza-programa antolatzea. Anima zaitezte!

bizkor ibili gero!

Jolastera!

ZENBAKI HONETAKO Jolastokirako errezetak goiburuko fitxan (16. or.), oraindik ere dibertigarriak izan daitezkeen aspaldiko jolasak berreskuratzeko ideiak eta iradokizunak eman dizkizuegu. Horrelako jolasak biltzen dituzten liburu erakargarrieta baten izenburua ere aipatu dugu: Entantarabintantinculado. Hona hemen liburu horretatik hartutako jolas bat:

Arrain-jalea

Aprobetxatu lagunekin edo familiarekin egiten diren txango horietako bat; asko bazarete, orduan eta hobeto; eta batzuek 16 urte eta besteek 56 baldin baditzue, ere bai: guzti-guztioitzako jolas da; hori bai, zuhaitzak dauzkan parke, belardi edo berdegune zabal bat beharko duzue. Gainerako guztia taldeak ipiniko du.

Taldekide bat Arrain-jalea izango da, eta besteek horren aginduak bete beharko dituzte. Jatunak —eskuak luzatuta eta ahoaz arrain gosetiaren keinuak eginez— berak nahi duena oihukatzean, ekinean hasiko da mundu guztia:

ITSASONTZIA esaten badu, berak seinalatzen duen zuhaitzerantz joango zarete.

KOSTA esanez gero, kontrako zuhaitzera joan beharko duzue.

IZARRA entzutean, lurrean eseriko zarete biribilean, oinak elkartuta dituzuela.

SARDINAK: zehaztutako puntu bererantz korrika joan, eta multzo trinko bat osatuko duzue, latako sardinek bezala.

KARRAMARROAK (ziurrenik, hauxe da barregarriena): binaka, ipurdiak bata bestearen kontra jarrita, elkartu eskuak hanken azpitik, eta alborantz ibili (erori gabe mantentzea lortzen baldin baduzue).

ASTOAK: guztiok lau oinean jarri eta arrantzaka hasiko zarete, isildu barik.

Eta noiz amaitzen dira Arrain-jalearen aginduak? Norbait despistatuta harrapatu eta jaten duenean, horri pasatuko dio txanda.

Nahi beste figura asma dezakezue, eta aginduen aukera zabaldu ere egin dezakezue, beste animalia batzuen hotsak imitatuz, esaterako. Hala ere, jolasten hasi aurretik erabaki behar dituzue kodeak.

«La gente joven quiere que su participación sirva para algo»

Pilar Abella es la responsable del Servicio de Juventud del Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz, que el curso pasado elaboró el plan "Kide" para fomentar la participación de la juventud en las cuestiones municipales que le afectan.

¿En qué consiste el Plan Kide?

KIDE es un proyecto de educación para la participación realizado en el ámbito educativo (aulas y grupos de tiempo libre) con grupos de 12 a 17 años de edad. Comenzamos sondando los intereses y sugerencias de la juventud sobre el tiempo libre en Gasteiz, y la respuesta fue su preocupación por la movilidad en la ciudad. Entonces decidimos acercarles un proyecto municipal en construcción, con el compromiso de recoger sus aportaciones, siempre en la medida de lo posible. Así que el tema sobre el que se trabajó fue el proyecto municipal *Sendas Urbanas*: vías urbanas para la movilidad peatonal y ciclista que mejoran la comunicación entre el centro, los barrios y el área natural circundante.

¿Cómo han conseguido que se interesen por un tema tan técnico como los carriles-bici?

Nos planteamos cómo hacer que personas jóvenes se interesen por el medio ambiente y cómo transmitirles la importancia de su implicación en la mejora de su entorno. Sabemos, como educadores, que si somos capaces de trabajar sobre temas cercanos, la gente joven hace suya la responsabilidad de actuar en la mejora de su entorno.

¿Ha habido un proceso previo para formarles en participación?

Iniciamos el trabajo desde la vivencia de situaciones de participación que obligan a la reflexión sobre lo que es y no es participar, y pasamos a aplicar dinámicas participativas al tema elegido.

Pilar Abella en el exterior de la Casa Etxanobe, sede del Servicio de Juventud del Ayuntamiento.

do, con el objeto de realizar un ejercicio práctico de participación. En esta ocasión, cada grupo fue informado del proyecto de sendas urbanas y de su posibilidad de incidir en el mismo a través de su trabajo. Eligieron una senda cercana a su barrio. Armados de máquinas fotográficas, bicis, sillas de ruedas y bastones de invidentes, recorrieron las sendas poniéndose en la piel de diferentes tipos de personas: gente anciana, caminantes jóvenes, ciclistas, invidentes y personas discapacitadas. Y de ese modo fueron plasmando rigurosamente los puntos positivos y negativos de las sendas.

De nuevo en el aula, revisaron las fotografías, pusieron en común sus impresiones, debatieron soluciones y propuestas de mejora y tuvieron que llegar a un consenso sobre el trabajo a presentar.

¿Cómo fue el proceso hasta llegar al Ayuntamiento?

Cada grupo se centró en la elección de dos representantes, que acudieron a la Comisión de personas jóvenes. En ella, los representantes dan a conocer el trabajo al resto de los grupos y debaten las propuestas. Del trabajo de la comisión surge un manifiesto. Para garantizar la transparencia del proceso, los documentos del manifiesto y las propuestas se devuelven a los representantes para que sean validados en sus grupos de origen. Finalmente, la Comisión de personas Jóvenes de KIDE elige, a su vez, a las que formarán el Comité encargado de solicitar un Pleno municipal.

¿Cómo viven la responsabilidad de ser parte activa de su Ayuntamiento?

Insisten en que necesitan tiempo para exponer lo que han trabajado, en que se les escuche, y sobre todo, en que esperan que sirva para algo. Durante el proceso han ido tomando conciencia de la importancia y el esfuerzo que supone participar; han adquirido conocimientos prácticos y habilidades en el diálogo y la comunicación; se van a *medir* con las personas adultas en el terreno donde se toman las decisiones; y se han tomado muy en serio su papel, respondiendo al reto lanzado y ejerciendo con responsabilidad la oportunidad de participar. Por nuestra parte, preparamos el Pleno con los grupos políticos, especialmente con el departamento implicado en el proyecto de las Sendas, de modo que se les pueda dar una primera contestación a lo planteado, a la espera de trabajar más despacio la incorporación de las propuestas al proyecto. Nuestro compromiso es devolverles, al cabo de un año, el estado del proyecto con las correcciones incorporadas, como resultado de su trabajo.

Euskalerriko Eskautak:

Txangoak eta udako kanpamentuak baino askoz gehiago

Puntu berdea

IRATXE IBARRA. Markinan jaioa, 1974an. 12 urterekin hasi zen bertsoa lantzen, Jon Lopategirekin. Euskal filologia ikasi zuen. Eskolar-teko txapelketetan birritan geratu zen bigarren, Bizkai-koan eta Euskal Herrikoan. Bizkaiko Txapelketa nagusian finalean izana da lau aldiz.

*Interneten sartuta
jira eta bira
gero telebistaren
hotsa ta distira.
Beti ezin da egon
pantailei begira
motxila hartu eta
goazen mendira,
pelikula onenak
han ikusten dira.*

*Lehenengo hondartzara
mendira ondoren
gero parkean hartu
daiteke atseden.
Naturaz gozatzeko
zenbat modu dauden!
Aproba egin ezik
orain eta hemen,
ez dueze jakingo
zer galtzen duzuen.*

Doinua: Antton eta Maria

ASTIALDIARI BURUZ mintza-tzean, eskauten mugimenduak aipu berezia merezi du, batez ere, aisiaren arloko programa hezigarriak garatzen daramatzan urte ugariengatik.

Irabazi asmorik ez duen elkarte honek 1956an hasi zuen bere bidea; ordudanik, 8 eta 19 urte bitarteko gazteen taldeekin jardun du. Eskauten goiburuetako bat mundu bidezkoagoa eta solidarioagoa eraikitzea da, kristau-ikuspuntuan oinarriturik, eta antolatzen dituzten jarduera guzti-guztierra daramate euren filosofia; hirian, herrian eta, bereziki, inguru naturalean egiten dute lan.

Elkarrean prestakuntza ematen die geroago beste talde batzuen arduradun izango diren begiraleei; taldeokin eguna edo asteburua pasatzeko irteerak eta kanpamentuak egiten dituzte. Baina horrez guziaz gain, antzerki-jaialdiak, jolasak auzoan, tailerrak, kirolak eta abar antolatzen dituzte.

Euskal federazioa 60tik gora talde osatzen dute. Haiengana hurbildu eta beraien proposamenen, txangoen, programen eta abarren berri jakin nahi baduzue, bulego bana daukazue

Ekosistemarekiko begirunea eskauten berezitasunetako bat izan da betidanik.

GOITIBERA

EEAEko hiru hiriburuak. Konsultatu web gunea:

www.eskaut.org

Era berean, ezin dugu ahaztu eskautek argitaratzen duten aldizkariaren izeina: Goitibera. Heitzailleen heitzailentzat egindako hilabetekaria da. Bertan, besteak beste, jolasak, abes-

tiak eta mendi-ibilbideak aurkituko dituzue, eta hainbat gai interesgarri buruz mintzatzen dira, fededunen ikuspuntutik beti. Aldizkaria hobeto ezagutu nahi baduzue, hementxe daukazue web gunea:

[www.barria.net/
goitibera](http://www.barria.net/goitibera)

SARETIK BUELTKA

Zure asia, haien lana
www.aisilan.com

AISILAN asia kudeatzeko enpresa da eta Zornotzan (Bizkaian) dago. Partikularrei, ikastetxeei eta bestelakoei

zuzenduriko mota
guztietako jarduerak
eskaintzen ditu.
Enpresaren web gunean,
besteak beste, aisiarako

parke, tailer eta diskoteka
mugigarrien inguruko
informazioa aurkituko
duzue. Oso interesgarria
da udalekuei buruzko
atala, aterpetxe batean
denboraldi atsegina nola
igaro azaltzen du eta:
joko eta kirol
tradicionalak, mendi-ibil-
bideak, birziklatzeko
tailerrak eta abar.

Turismo-agenda bertatik
bertara
www.destinospaisvasco.com
Dirudienez, gure

mugetatik hara joan arte,
ez ohi diegu mapa,
kultura-agenda, musika-eskaintza eta abarri
begiratzen. Dena den,
astialdiko aukerak ugari-ugariak dira EEAko hiru
lurraldeetan. Web gune
honetan, Euskadiri
buruzko informazio
turistikoa aurkituko
duzue, zeuen hirian

Ez dago aspertzerik

Gazteentzako aisia-programak

BUFF! Zer egingo dut larrunbat honetan? Txakur txikirik ere ez daukat!

Ondo pasatzeko, dirua ezinbestekoa dela uste duzue oraindik? Horrek esan nahi du oraindik ez dituzuela ezagutzen Gasteiz, Donostia eta Bilboko udalek 14 urtetik gorako gazteen-tat antolatzen dituzten gaueko jarduerak.

bilbotarrok, *Bilbo gaua* zer den oraindik ez badakizue, ez zaudete batere modan. *Bilbo gaua* Bizkaiko hiriburuko hainbat gizarte-etworkan (Errekalden, Zorrotzan, Deustun...) garatzen den programa da.

Parte hartzen duten el-karte ugarien bidez, aukera anitz eskaintzen dizkizue asteberuetarako (22:00etanik 24:00etara, orokorrean). Alde batetik, *Gaikako gauak* deritzeron programazioa dago, izenak adierazten dueenez, gai zehatzei buruz mintzatzeko antolatua (esaterako, inauteriak, San Valentín eguna...); bigarrenik, iraupen ezberdinako ikastaroak eta doako jarduerak bilten ditu, hala nola, perkusioa, yoga, sabelaren dansa, ligatzeko teknikak, pla-

Gauekoak-en egindako erakustaldia, tuning tailer batean.

ASIER BASTIDA

netariuma...). Azkenik, kuota txiki-txikia ordaintzea eskatzen duten ikastaroak daude (txikung, kapoeira...). Xehetasun gehiago jakin nahi baduzue, begiratu

www.bilbao.net/
bilbao.gaua

web gunean. Horrela, gainera, onura handia ekarriko dizuen txartela nola lortu ere jakin ahalko duzue.

Gasteizen, *Gauekoak* programa dago: doako edo oso kuota txikiko ikastaroak ez ezik, zinemaldiak, kontzertuak, literatura edo musika-lehiaketa eta abar antolatzen dituzte. Kuota txikiko

ikastaroen artean, honako hauek dituzue: birziklapena, astrologia, guitarra flamenko, izotz gaineko kirol anitz... Azkar ibili, toki kopuru mugatua dago eta. Hauxe da web gunea:

www.gauekoak.org

Donostiar Udalak ere antolatzen ditu gaueko jarduerak: zinema, internet, ikastaroak... Hala ere, aurten, programazioa eten egin da, udalak izan dituen arazo teknikoengatik. Datorren ikasturtean berriro jarriko dute abian:

[www.enteraT.com/
denoche_gauon.htm](http://www.enteraT.com/denoche_gauon.htm)

Boluntarioei zuzenduriko proiektuak

Urdaibai Fundazioa

Ontxene landetxetik hurbil dauden lurren ikuspegia.

bertan *giri* izan ahal izateko. Gune horretatik oso informazio interesgarria lortzeko bidea irispidea izango duzue: parke eta erreserva naturalak, turismo aktiboko programak (eskalada, piraguismo...), hainbat herritako jaietako egitarauak eta abar.

IRABAZI ASMORIK gabeko erakunde hau 2002an eratu zen, gure ondare naturalaren gestio hobetzeko eta bioaniztasuna babesteko asmo sendoarekin. Horretarako, hainbat ekintza gauzatu eta gauzatzen dituzte.

Hona hemen boluntario taldeen lankidetzari esker egin dituzten proiektuetako batzuk:

Ciconia proiektua

Helburua Zikoina Zuriaren (*Ciconia Ciconia*) populazioa indartzea da. Proiektu ho-

Irratsaioa

Irratiz ere egiten da bidaia

Levando anclas

(Radio Euskadi-n igandero 22:05ean)

IRRATSAIO HONEK hogei urte bete ditu 2004an, Roge Blasco kazetariaren eskutik. Segur aski, noizbait entzun duzue *Doctor Livingstone supongo* izenburua; kazetari berak ETBn aurkezten zuen programa zen, eta horretan ere, bidaia zituen mintzagai. *Tierra a la vista* programan (la 2en, TVEn) ere egin zuen lan, eta zenbait egunkaritan ere egin izan ditu kolaborazioak.

Horrelako programetan ibilbide luzea egin badu ere, oraindik ez da bidaia egiteaz eta beste mundu batzuk aurkitzeaz nekatu; Rogek berak dioenez, herri bakotzak bere alde berezia du.

Zuen kabuz heldu ahal zareten geografia-esparrua oraindik murritz samarra boda, kazetari bilbotar honen saioak entzutea bidaia egiteko eta beste kontinente batzuetan bizi izandako esperimentziak ezagutzeko aukera bikaina da.

rretan, eskualdeko udalek eta Urdaibaiako Galtzaggerriak boluntario sareak harzen dute parte.

Quercus proiektua

Beste helburu garrantzitsu bat baso autoktonoa berrreskuratzea da. Urtearen hasieran, hamabi boluntarioi osatutako taldeak hektarea bat baino gehiagoko lursaila prestatu eta landatu zuen Busturiko Ontxene Landetxearen inguruetan.

fundacionurdaibai@euskalnet.net

AMPAs de Bilbao crean un grupo de tiempo libre

Josetxo Alvarez es un veterano militante del movimiento ecologista, además de profesor en el Instituto de Derio. Pero también es uno de los impulsores del grupo de tiempo libre que han puesto en marcha las AMPAs de los colegios públicos de Bilbao Pagasarribide, Viuda de Epalza y García Rivero, con el fin de ofrecer un ocio laico, euskaldun y ecologista.

¿Cómo surgió este grupo de tiempo libre intercentros?

La idea parte de tres amigos que teníamos a nuestros hijos e hijas en los tres centros, hace algo más de seis años. Veíamos que el alumnado de estas escuelas, ubicadas en una zona completamente urbana, no tenía opciones alternativas de tiempo libre que no fueran las que ofrecía la Iglesia católica. Y también nos interesaba el asunto del euskara.

En Bilbao es muy difícil conseguir que los niños y las niñas hablen en euskara fuera de clase.

Somos conscientes de que los chavales y chavalas tienen claro que el len-

guaje de la calle es el castellano, por lo que el montar el grupo entre tres escuelas permitía crear una relación nueva entre ellos, que salieran de sus cuadrillas habituales.

Para eso también hay que cambiar de ambiente.

Efectivamente. El tercer motivo que nos llevó a poner en marcha este grupo de tiempo libre era el descubrimiento de otros paisajes, de que percibieran cosas que no tienen en la ciudad, que salieran al monte.

¿Cuáles son vuestras actividades habituales?

En principio tenemos una salida al mes a montes de Euskal Herria, sobre

todo a los de Bizkaia. Acabamos de estar en Urkiola y Karrantza. Luego, con los y las mayores organizamos estancias de dos días en un albergue un par de veces al año, y ya, a finales de junio, un campamento. Conociendo el clima de nuestro país, siempre que planeamos una salida, hay un plan B para disfrutar del tiempo a cubierto, como ya nos ocurrió desde la primera salida, que fue al valle de Atxondo, y que pasamos al final en los frontones de Axpe y Arrazola.

Sólo tenéis una salida al mes; ¿qué plan hay para el resto de los fines de semana?

Hemos intentado organizar actividades en un local, pero es muy difícil encontrar uno en Bilbao que reúna ciertas condiciones y no sea territorio de la Iglesia.

¿Qué queréis hacer en ese local, en caso de encontrarlo?

Nada del otro mundo; que puedan jugar a las cartas o al ping-pong, pero sobre todo que sea de ellos y ellas, algo muy importante a la edad de 12 y 13 años.

¿Cómo financiáis las actividades?

Con nuestras propias aportaciones, que suponen seis euros por niño y salida. Además tenemos una subvención del Ayuntamiento de Bilbao que nos sirve para completar los gastos que supone la contratación de monitores. Y, luego, mucha imaginación.

El CEP Pagasarribide, a las afueras de Bilbao.

El Centro Maestro García Rivero, en Atxuri.

El Centro Viuda de Epalza, en la calle Tívoli.

baliabideak eskura

Dinosauoen irudikapenak oso erakargarriak dira beti, batez ere, dinosauroen arrasto fosildua ikusteko aukera izanez gero. K.A.

Karpin Abenturako terrasauroa

ASIALDIKO ESKAITZA berri horrek dinosauroak bizi ziren garaian gure planeta nolakoa izan zitekeen imajinatzeko aukera ematen digu, Terrasau-ro horretan eskala errealean aurkitzen ditugun berreraikun-tzei esker. Izan ere, bertan *Tira-nosario rex* eta beste hainbat animaliaren 10 erreplika bizi-dun eta 6 erreplika estatiko daude, 20 metroko Diplodoko-arena barne.

Paleontologiako aditurek gi-daturik, aztarnak, fosilak, indu-sketa paleontologikoen erakus-garri bat, eta kume batzuk oskoletik nola irteten diren era-kutsiko digun inkubagailua ikusi ahal izango ditugu instalazio horietan, 300 metroko ibil-bidean zehar.

Atrakcio jurasiko horiek guz-tiak gorabehera, parkeak ez du fauna ezagutzeko ikasgelaren itxura galdu, jarduera hori *Ani-malia Karpin* aldean mantentzen baita, bertoko faunaren

Bertoko faunak toki nabaria du Karpin Parkean.

KARPIN ABENTURA

eremuan: *Etxekoak* deritzon esparruak euskal artzain-txakurra, latxa ardia eta Karrantza-koa, euskal ponia, euskal oiloa eta bertoko beste arraza batzuk hurbilek ezagutzeko aukera ematen digu.

Karpin Abentura, Karrantza:
944 479 206 / 946 107 066

Baliabideak Interneten

www.xedera.com

Web gune honetan, hiz-kuntzarekin zerikusia duten joko tradizioaletan aritu gaitezke: hala nola gurutzegrama, letra-zopa eta sarean aritzeko zenbait jokotan. Euskaraz zein gaztelaniaz jolas daiteke.

www.uam.es/otros/uamsolidaria/ambiental.htm

Parte-hartzea eta boronda-teko lana sustatzen dituen oso esperientzia interesgarria da, unibertsitarioen eremuan oinarritua. Madrilgo Unibertsitate Autonomoak inguru-menarekin loturiko gaiei buruzko informazio-bulegoaren bitartez unibertsitarioen komunitatearen kezkak jaso eta hobekun-tza-proiektuak bultzatzen ditu; ildo horretan, esate-rako, garapen iraunkorri lagunten dioten garraobi-leei buruzko informa-zioa zabaldu dute.

www.ecoterra.org/html/com/volunt.html

Fundación Tierra deritzo-nak ingurumen gaien zabalkundearen eta inguru-menarekiko sentiber-a-te-lanetan parte hartu nahi duten profesionalei aukera hori errazteko pro-grama bat dauka. Era berean, Suplemento de Perspectiva Escolar izenbu-ruko agerkari monografiko interesgarria ere kontulta daiteke bertan.

Material didaktikoak

CEIDAn dauden eta aholkatu ahal ditzizuegun material guztietatik, lagin txiki bat aukeratu dugu, atalez atal. Lehenengo multzoan, zaramara bota ohi diren materia-
lak erabiliz jolastekoak dauzkagu,
batez ere txikienei begira:

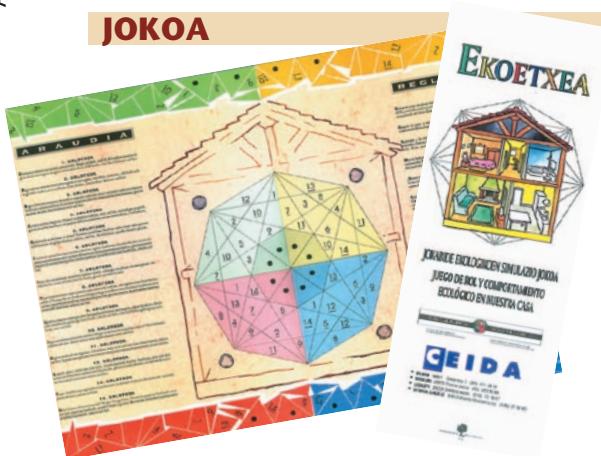

TABARA, P.
Juguetes nuevos de cosas viejas. Peñalba
Impresión.
León, 1994.

MARTINEZ, A.
¡No lo tires, juega! Didaco
SA. Barcelona,
1995.

JOKOA

Ekoetxea

Jokabide ekologikoen simulazio-joko. Rol-joko honen bitartez, konsumoaaren puntu beltzak izan daitzekeen alderdi guztien erreparo zehatza egiten da, taldeka. Era berean, etxearen bertan garatu daitzekeen jarrera eta jokabide ekologikoak ere aurkezten dira.

ALDIZKARIA

Aisia biziz

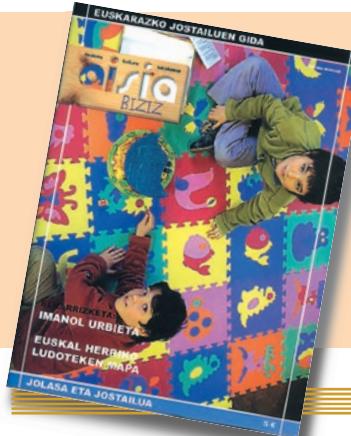
Duela gutxi argitaratzen hasi diren aldizkari honek erreparo zehatza egiten du umeekin astialdian erabil ditzakegung baliabideetan zehar: argitalpenak, ipuinak, jostailu hezigarrriak eta zeharkako gai ugari lantzeko beste bitarteko asko.

MULTIMEDIA

Narigota

Eusko Jaurlaritzako Lurralde Antolamendu eta Ingurumen Saila eta Bizkaiko Foru Aldundia. Gamepro, Bilbo 2003.

Joko honetako protagonista Narigota izeneko ur tanta da, eta ura irudikatzen du baliabidea den aldetik. Pertsonaia horren bidez, ikasleek nitratoen eta lurra lorrandu nahi duten beste kutsagarri batzuen kontrako borrokan hartu ahal izango dute parte. Ceidan eskura daiteke.

Películas para usar en el aula

MARTINEZ, J. UNED. Madrid, 2003.

Bideoak historia, geografia, hiriko bizimodua, artea eta beste hainbat irakasgai lantzeko eta ikasleak (bereziki Bigarren Hezkuntzakoak) motibatzeko duen aldakortasunari buruz mintzatzen zaigu material honetan. UNEDen Liburudenda Nagusian eskura daiteke, Madrilen (Bravo Murillo, 38), edo posta elektronikoz eskatu:

libreria@adm.uned.es

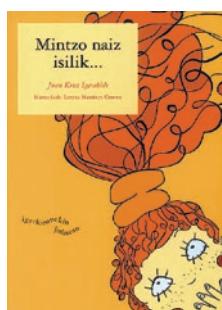
EKIPAMENDUAK

Arrokaundieta inguruak bista paregabeak ditu.

Joko Kooperatiboen Baliabide Zentroa

Lankidetza eta Garapenerako InteRed GKEak abian jarri duen zentro berezia da, eta irakasleei, astialdiko begiraleei, familiei eta bestelako hezitzalei guztiei jolasteko eta elkartasuna, lankidetza eta elkarrekiko begirunea sustatzeko materiala eskaintza du helburu. Maileguan uzteko material asko daukate, eta euskalherria ludoteketako materiala ere egin dute. Materialak, 943 293 847 telefono zenbakira deituta edo 943 291 986 fax zenbakiren bitartez eska daitezke; baita GKEaren egoitzan bertan: Donostiako Frantzia pasealeku, 8-1. Iosune Igoak egingo dizue arreta. www.kometak.com

Bigaren multzoan, joko tradizionalen mundua erabiltzen dutenak: IGERABIDE, JK. **Mintzo naiz isilik.** Igarkizunekin jolasean. Elkarlanean. Iruña, 2001.

Azkenik, hirugarren multzoan, aisiako jokabide batzuek ingurumenean duten eraginari buruz mintzo direnak daude:

MASTNY, LISA. **Ekoturismoa.** Nazioarteko turismorako bide berriak. Bakeaz, Bilbao, 2003. Gaztelaniaz ere eskura daiteke: **Ecoturismo. Nuevos caminos para el turismo internacional.**

Itsaslapurren etxea

Arrokaundieta aterpetxean dago, Pasaien, eta Urtxintxa Eskolak —batez ere aisiaren arloan diharduenak— kudeatzen du. Urte osoan dago zabalik, eta hainbat jarduera mota eskaintzen ditu: animazioa, antzerkia, turismoa, abenturak... bai eta lurrarekin eta itsasoarekin loturiko jokoak ere. Eurek argitaratutako materialak erabiltzen dituzte, esaterako, *Euskal Jolasen Bilduma I eta II* izenburuko CD-Romak. Beste aterpetxe bat dute Tertangan, Urduñatik hurbil, Salbada mendilerroaren hegal batean (Araban). Eskolaren web gunean, argibide gehiago aurkituko dituzue, bai eta aisiari buruzko pres-takuntza ikastaro bat ere:

www.urtxintxa.org

Lankidetzen oinarrituriko jolasei buruzko lantegiek hezkuntzazko bitarteko ugari eskaintzen dizkiete irakasleei.

ZERBITZUAK

Keimak adin guztiak pertsonentzako ekintzak antolatzen ditu.

Keima: ingurumen hezkuntza eta aisialdia edonon

Keima Eusko Jaurlaritzak 1999an diruz lagundutako enplegu eta prestakuntza programaren ondorioz sortutako enpresa da, eta Gaztaroa-Sartu elkartea kudeatzen du (Bilbon). Keima egitura ekonomiko solidario eta ez-baztergarriak sortzeko erronka daukan REAS (Ekonomia Solidarioko Sarea) deritzonean dago sarturik, eta bere helmuga pertsona eta ingurua, bitarteko barik, ardatz eta helburu izan daitzen lortzea da, pertsona

guztientzako baldintza duinak erdiestearren. Keimak edozein adinetako pertsonak ditu xede, gaztelaniaz zein euskaraz, aisia, ingurumen eta animazio arloetan. Programa ludikoa-k antolatzen ditu gizarte-etxe, udaleku eta antzekoetan, bai eta kultura-assteak, udalekuak, inguru-men-hezkuntzako tailerrak eta ikastaroak ere.

© 944 792 255
keima@sartu.org
www.reasnet.com/keima

IKASTAROAK

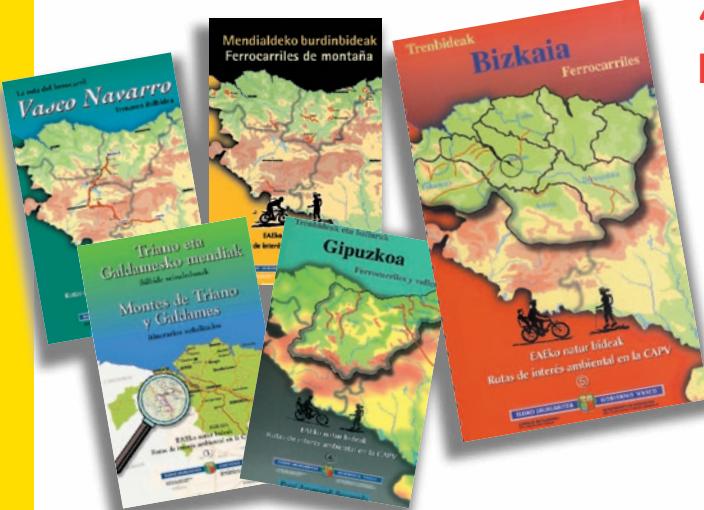
- Turismo, Aisia, Astialdi eta Ingurumen gaietako Komunikatzaile Aditua izateko ikastaroa. www.ucm.es/info/comturis/cuerpo.htm Astialdiarekin loturiko gaietan aditu izan nahi baduzue, Madrileko Unibertsitate Konplutensean On-Line ikastaroa egiteko eta Diplomatura homologatua lortzeko aukera ematen dizue web gune horrek.
- Deustuko Unibertsitatearen menpeko Aisiazko Ikaskuntzen Institutuak aisiaren kudeaketarekin loturiko graduondoko bi ikastaro eta Aisia eta Giza Balibideak doktoregoa eskaintzen ditu. Informazioa honako web gune honetan: www.ocio.deusto.es

Naturagune paregabeak

Espacios naturales privilegiados

Natura 2000 Sareak ingurumen-balio handia duten Europako lekuak babestea du helburu. Gida honek Euskal Autonomia Erkidegoak sare horretarako proposatu dituen 57 inguruneak biltzen ditu. Irudi eta marrazki eder asko eskaintzen dituen argitalpen bikain honek gainditu egiten du balio dokumentala, eta benetako atsegina eragiten du irakurtzean.

Esta guía recoge los 57 espacios de interés comunitario que la CAPV presenta a la red europea Natura 2000, cuyo objetivo es dotar de protección a lugares de un alto valor ambiental. Esta magnífica edición, por la belleza de sus imágenes e ilustraciones, sobrepasa el valor documental haciendo que su lectura sea un auténtico placer.

IHITZAren ale guztiak sarean: www.euskadi.net/ihitza Todos los números de IHITZA en la web

Gai hauek prestatzen gabiltza:

15 zk.: Osasuna.

16 zk.: Ondarea.

17 zk.: Klima.

Zuen ekarpen eta iradokizunen zain gaude.

Oraingo zenbaki hau ez da trenei buruzko liburua: trenek irekitako bide nagusiak ezagutaraztea du helburu. Antzina meatzaritzak erabili zituen eta gaur egun aisiarako leku diren bideak.

Este nuevo número no es un libro sobre trenes, sino que pretende dar a conocer las arterias viarias abiertas por los mismos: antiguas rutas mineras que hoy ejercen de espacios de esparcimiento.

Números en preparación:

Nº 15: La salud.

Nº 16: El patrimonio.

Nº 17: El clima.

Esperamos vuestras aportaciones y sugerencias.

CEIDA ingurumen heziketa zure eskura

BILBAO
Ondarroa, 2
48004 Bilbao
• 944 11 49 99
• ceida-bilbao@ej-gv.es

URDAIBAI
Udetxea Jauregia
48300 Gernika-Lumo
• 946 25 71 25
• urdaibai@ej-gv.es

DONOSTIA
Basotxiki, 5
20015 Donostia
• 943 32 18 59
• ceida-donosti@ej-gv.es

LEGAZPI
Brinkola, z/g
20220 Legazpi
• 943 73 16 97
• ceida-legazpi@ej-gv.es

VITORIA-GASTEIZ
Baiona, 56-58
01010 Vitoria-Gasteiz
• 945 17 90 30
• ceida-vitoria@ej-gv.es

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LURRALDE ANTOLAMENDU
ETA INGURUMEN SAILA

HEZKUNTA, UNIBERTSITATE
ETA IKERKETA SAILA

DEPARTAMENTO DE ORDENACIÓN
DEL TERRITORIO Y MEDIO AMBIENTE

DEPARTAMENTO DE EDUCACIÓN,
UNIVERSIDADES E INVESTIGACIÓN